

LALIGABA

Latvijas literatūras gada balva 2021

Nozīmīgākais gada notikums literatūras nozarē Latvijā, kas nodrošina literāro darbu profesionālu izvērtējumu un atzinības izteikšanu autoriem par izcilākajiem darbiem, kuri 2020. gadā publicēti Latvijas rakstniecībā.

Informāciju apkopoja

Daina Kalmane

2021

LALIGABA

Latvijas Literatūras gada balva ir nozīmīgākais ikgadējais literārais process un notikums literatūras nozarē Latvijā, kas nodrošina literāro darbu profesionālu izvērtējumu un atzinības izteikšanu izcilākajiem darbiem, kuri gada laikā nākuši klajā Latvijas rakstniecībā. Par balvas norisi kopīgi rūpējas Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja un Latvijas Rakstnieku savienība.

Literāros darbus ikgadēji izvērtē ar nozari saistīti profesionāli – literāti, literatūrzinātnieki, literatūrkritiķi, u.c., ikgadēji martā vai aprīlī nominējot balvai labāko pērnā gada veikumu dzejā, prozā, literatūrā bērniem, tulkojumos un debijā. Ikgadēji tiek piešķirta arī speciālbalsa par īpašu nozīmīgu veikumu literatūrā, kā arī mūža balva Latvijas rakstniecībā. Nominanti tiek izvēlēti savstarpējās ekspertu komisijas diskusijās un/vai atklātā balsojumā. Balvas ieguvēji katrā nominācijā tiek noskaidroti ekspertu komisijas aizklātā balsojumā un atklāti balvas pasniegšanas pasākumā.

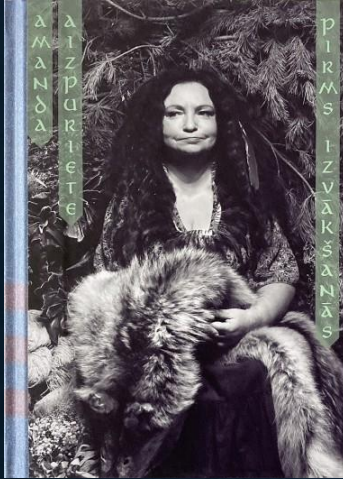
Balva tiek pasniegta īpašā balvas ceremonijā, kas ikgadēji norisinās aprīļa otrajā pusē. Balvu ieguvēji katrā nominācijā saņem naudas balvas, kā arī balvas simbolisko veidolu – LALIGABAs lampu, kuras autors ir dizaina studija "MĀJO". Balvas veidols iemieso ideju par grāmatu kā gaismas simbolu, reizē kalpojot kā funkcionāls dizaina priekšmets balvas ieguvēju mājvietās. Balvas atpazīstamībai izveidots arī LALIGABA logo, kas atspoguļo LALIGABA cilvēku, kas paceļas augšup ar grāmatas-spārnu palīdzību.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Amanda Aizpuriete «Pirms izvākšanās»

Laureāts

AUTORE: Amanda Aizpuriete

REDAKTORE: Cīlda Redliha

DIZAINS: Anna Aizsiņiece

DARBA NOSAUKUMS: "Pirms izvākšanās"

IZDEVNIECĪBA: Neputns

ANOTĀCIJA: Amandas Aizpurietes krājumā "Pirms izvākšanās" apkopoti pēdējo septiņu gadu laikā tapušie dzejoļi. Krājumu veido četras nodaļas. Pirmā nodaļa "Mana mandala" ir dzejnieces ikdienas vērojumi no dzīvesvietām Kauguros un Grīziņkalnā, šajā ikdienā slēpto dziļāko sakarību meklējumi. Otrā nodaļa "Rekviēms un roze" – par esību blakus mirušam mīļotajam cilvēkam, kuru aizmirst nav vērts pat censties, par emociju atblāzmām mūža turpinājumā. Trešā nodaļa "Jurģu rītā" – pārmaiņu neizbēgamības apjausma. Savukārt ceturtā, noslēdzošā nodaļa "Ja nav iemesla apstāties" ir autoras dialogi ar savu iekšējo nepieciešamību rakstīt.

PAR AUTORI: Amanda Aizpuriete (1956) – dzejniece, prozaiķe, atdzejojātāja un tulkotāja. Klajā nākuši desmit dzejoļu krājumi un viens romāns. Aizpurietes dzejā atklājas sievietes pasaule skarbā sociālā vidē. Tulkojusi ap 40 romānu no angļu, vācu un krievu valodas, atdzejojusi no vācu, krievu, ukraiņu un angļu valodas. Saņēmusi Ojāra Vācieša literāro prēmiju par krājumu "Turp" (2013) un speciālbalvu par krājumu "Leduskapja šūpuļdziesma" (2011), Dzejas dienu balvu par dzejas krājumu "Bābeles nomalē" (2000) un citus apbalvojumus.

Amanda Aizpuriete. Foto: Gints Ivuškāns

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Amanda Aizpuriete «Pirms izvākšanās»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

No vienas puses, tā ir tā pati Amanda Aizpuriete, ko mēs pazīstam – bezgala emocionāla, nekautrīga un šķietami apsēsta ar ciešanām. No otras – tā tomēr ir kāda drusciņ cita Amanda Aizpuriete. Rēnāka, konkrētāka, trāpīgāka un dziļāka. Krājums līgani iziet cauri četriem zemes cilvēka (sievietes) dzīves cikliem – ikdienībai, mīlas mokām, transformācijai un atdzimšanai, kas nav iespējama bez nokāpšanas vienai pašai aukstā un tumšā pagrabā, lai satīktos ar savu ēnu un ieskatītos tai dziļi acīs, cik nu vien pagraba tumsa to ļauj. Visbeidzot brīva? Varbūt. Tikai kas pēc septiņiem klusuma gadiem ir brīvība? Un vai vispār ar īstu brīvību mēs maz prastu apieties? “parādes durvis kļaudz tikpat truli kā sētas durvis” un “visas jūras saplūdušas vienā ilgu jūrā” – brīvība droši vien atrodas kaut kur pa vidu šīm rindām. Iedomāta vai īsta – tas vēl jānoskaidro.

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Dzejniece Amanda Aizpuriete savā literārajā jaunradē ir izgājusi dažādus lokus, dzejas intonācijās, dzejas formās un dzejas poētiskajos līdzekļos izgaismojot dvēseles stāvokļus, šaubas, izmisumu, vilšanos un ilgas. “Pirms izvākšanās” ietver dzejnieces ģeogrāfiskās telpa(s) (Kauguri, Grīziņkalns) un arī kādu nojaušami gaidāmu Jurģu dienu ar pārceļšanās priekšnojautām, kas sabalsojas ar atskatīšanās izjūtām un sajūtām, iekšējās pasaules drūmīgo realitāti / tagadni, kurā tikpat kā neiespējami rast vietu. Arī piepildījumu. Dzeja veidojas kā autores saruna ar sevi. Bet ne banālā veidā. Kaut dzejā daudz tukšuma, nāves, vientulības, aiziešanu, zaudējumu, minorīgu noskaņu, tajā ir arī spēcīga mīlestības sajūta, kas savukārt iedod kādas romantiskas stīgas, cerības iespējas. Amanda Aizpuriete savu lirisko pasauli neizskaistina un neidealizē.

“Pirms pārvākšanās” iezīmē tādu kā robežu, sliekšņa un fatalitātes sajūtu Amandas Aizpurietes poētiskajā pasaulē. Savā veidā rezumējums, kas ir *pirms*, tāpēc ļoti gribētos gaidīt, ko nākotnē atklās Amandas Aizpurietes laiks *pēc*, jo dzejniecei, neraugoties uz dažādiem pavērsieniem, ir spilgts dzejiskais rokraksts, un šis dzejas krājums to pilnībā apliecina.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Amanda Aizpuriete «Pirms izvākšanās»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Amandas Aizpurietes tēlotā sieviete grāmatā “Pirms izvākšanās” ir sakodīta, izzīsta, sakošļāta un izspļauta, un tik daudz zaudējusi, ka viņai nav vairs bail būt piekrāptai, aplaupītai un nogalinātai, jo viss jau ir bijis.

Tomēr mīlestības bērēs viņa neuzvelk melno kleitu, bet turpina visai kaislīgu kopdzīvi ar mirušajiem mīlniekiem. Čubinoties kapsētas smiltniņās, viņa skaidri redz, kā līķi samīlas, bučojas, sadodas rokās un iet ārā pa vārtniņiem. Izgājusi pa tiem kopā ar beigto mīļoto, viņa dodas uz striptīzbāru, un viņas dvēsele tur laižas nevis vienkāršā dejā, bet dejā ap stieni. Mīlestība ar mirušajiem dažviet uzsit pat kosmiskus ritmus, kad mirušais draugs zibeņiem negaisa naktī pie atvērta loga diriģē Berlīoza rekviēmu, un zibeņi piekrīt uz brīdi būt skumji. Daudzas rindas šai grāmatā tik vieglas, gaistošas, klusinātas, ar visu mierā iet gar ausīm, bet tad pēkšņi trohajs, vecais brālis, iesit kā ar kārtīgu arhetipālo āmuru pa pieri:

*negulēto nakšu upēs
līksmi murgu bērni bradā
negulēto nakšu upēs
veci sapņi plostus vada
negulēto nakšu upēs
atvari kā draugi sauc
krastā nāves suņi kauc*

Un dzejā tik daudz sakodītie, izzīstie, sakošļātie un izspļautie sapņi, murgi, upes, naktis, plosti, atvari, draugi, krasti, nāve un suņi meistara pirkstos atdzimst un iemirdzas pirmreizībā. Kā viņa to spēj jau 40 gadus latviešu dzejā? Šī grāmata piedāvā dažas atbildes. Pirmkārt – Amandai plaukstās ir sadedzināto raganu pelni. Otrkārt – Pasauli pirms izvākšanās viņa ne tikai mīl, bet “grib un prot ar to mīlēties”. (129. lpp.)

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Ingmāra Balode «Dzejoļi pēc mūsu ēras»

AUTORE: Ingmāra Balode

REDAKTORS: Artis Ostups

DIZAINS: Mīks Pētersons, Foto: Didzis Grodzs

DARBA NOSAUKUMS: "Dzejoļi pēc mūsu ēras"

IZDEVNIECĪBA: Neputns

ANOTĀCIJA: "Ingmāras Balodes trešā krājuma būtība slēpjas vārdā "pēc": viņa mēģina sev un lasītājam atbildēt, kas notiek, kad vienu dzīvi nomaina cita," tā krājuma redaktors dzejnieks un literatūrzinātnieks Artis Ostups. "Līdzīgi kā iepriekšējos krājumos "Ledenes, ar kurām var sagriezt mēli" un "alba", Balode meistarīgi apvieno pilsētnieces vērojumus un pārdzīvojumus, nereti mums tik ļoti pazīstamus, ar plašu kultūras citātu klāstu, kas ne mirkli nav pašmērķīgs. Lasot jaunus dzejoļus, šķiet, ka autores dzeja kļuvusi vēl tīrāka un precīzāka, it kā turpinātu iesākto ceļu uz patiesību," tā Artis Ostups.

PAR AUTORI: Ingmāra Balode (1981) ir dzejniece un tulkotāja. Studējusi poļu valodu un kultūru Latvijas Kultūras akadēmijā. Ingmāra Balode aktīvi iesaistījusies Latvijas literatūras dzīves veidošanā – darbojusies Radio NABA raidījumā "Bron-Hīts", bijusi interneta žurnāla "Satori" un apgāda "Mansards" redaktore. Saņēmusi Latvijas Literatūras gada balvu par abiem līdz šim iznākušajiem dzejas krājumiem – "Ledenes, ar kurām var sagriezt mēli" (2007) un "alba" (2012). Balodes dzejoļi tulkti angļu, lietuviešu, ukraiņu, poļu, čehu, itāļu, zviedru u. c. valodās. Saņēmusi vairākas godalgas par dažādiem 20. un 21. gadsimta poļu dzejas un prozas tulkojumiem. Pateicoties viņai, latviski lasāmi tādi ievērojami autori kā Hanna Krāla, Mīkolajs Ložiņskis, Dorota Maslovska, Slavomirs Mrožeks, Ādams Zagajevskis un citi.

Ingmāra Balode, Foto: Kristaps Kalns (Kultūras Diena un Izklaide)

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Ingmāra Balode «Dzejoļi pēc mūsu ēras»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS *(Dzejnieks, publicists un filozofs)*

Dzejoļi plūst lēni un resignēti, tajos jūtama pārdomāta un apzināta pasaules vērojuma kondensāts – kā pāris pilieni, kas notek no elpas aizsvīdušu brillu stikliem. Ingmāra Balode nesteidzas un nežēlo vārdus, kas vienā vai otrā dzejoļī izrādījušies lieki, atstāts tikai svarīgākais, taču aiz aprautajām frāzēm, neatbildētajiem jautājumiem un fotogrāfiskiem mirkļa tvērumiem redzams pasaules plašums. Prāga, Varšava, Jeruzaleme šajos dzejoļos nav glītas pastkartītes, kas nopirkta tūristu rajona kioskā, tie ir pieturas punkti iekšējās pieredzes izzīmētajā topogrāfiskajā kartē. Bet svarīgākā Ingmāras Balodes ceļojumos uzkrātā bagāža ir izlasītā un atdzejotā cittautu dzeja, visvairāk jau poļu valodā tapusī. Tas ir jūtams poļu literatūrai un kinematogrāfam raksturīgajā spējā saskatīt un pieņemt dzīvi kā morālu izšķiršanos ik brīdī, pašos ikdienišķākajos notikumos.

RAIMONDS ĶIRĶIS *(Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis)*

Ar katru jaunu dzejoļi asociāciju lielmeistare Ingmāra Balode rāda, ka valoda zina vislabāk. Viņas liriskajai varonei tā ir esamības pamatu pamats. Neviens priekšmets,klusā daba vai emocionāls stāvoklis nav kļuvis esošs, pirms to skāris vārds. Bezatbildīga pašātvība valodai var būt bīstama, tomēr Balode apjauš arī izziņas robežas — neviens tēls vai metafora neizliekas par ko neiespējamu, tās ir saprotamas un pieejamas arī, ja radikālas vai mīklainas. Balode noteikti ir viens no svarīgākajiem mūsu ēras atskaites punktiem.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Ingmāra Balode «Dzejoļi pēc mūsu ēras»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ *(Dzejniece un skolotāja)*

Man kā skolotājai ir piešauta roka uz raksturojumiem. Nolēmu šeit uzrakstīt raksturojumu, sak, tādu kā senlaiku CV, tveramu arī kā pārmudžinātu krājuma konspektu. Statistikas pārvaldei lūdzu saskaitīt, cik ļautiņu pieņem šo raksturojumu kā savējo. Saņēmu 2 apstiprinājumus.

Vairāk par smaržīgām maijpuķītēm, kas nopirkas uz ielas, viņu interesē puķu caurspīdīgās ēnas, trīsošie pleci un lieli, kad tie cenšas iedejot sienā viņas dzīvoklī. Viņa tic tiem cilvēkiem, kas dzejoļos, un viņas dvēsele mīt vienā burtā.

Kad viņas apziņa noasiņo, koki top arvien sarkanāki.

Lai gan viņa ir piedzīvojusi trīs bezmiega ziemas, sirds sitas kā uguns pret krāsns durvīm aiz bieza čuguna sieta, un pagaidām vēl ir silti.

Kalnu pārejā viņai blakus ir sveša vispelniemklātākā seja.

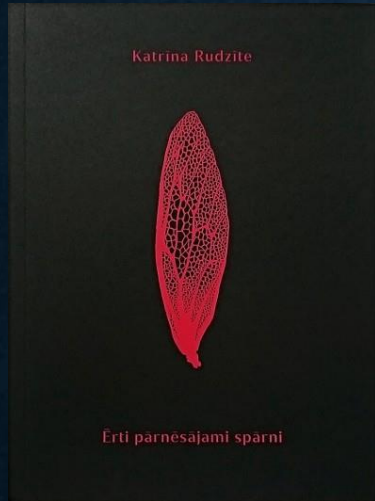
Viņi abi gribētu paņemt zemi un pacietīgi sēdēt garās vagās, bet viņi neko nejēdz no zirgiem.

Bērnam viņa iemācīs karu, zemes nogrūvumus un lasīt zvaigznēs, zinot, ka arī zvaigznes šķirsta viņas bērna dvēseli.

Kad visi glāsti ir atrauti no pieres, viņa pagaršo pāris akmeņu, viņa pieskaras otram ar ērkšķi un iekožas otra slaidajā rokā kā tilts.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Katrīna Rudzīte «Ērti pārnēsājami spārni»

AUTORE: Katrīna Rudzīte

REDAKTORE: Anna Auziņa

DIZAINS: Annija Grosa

DARBA NOSAUKUMS: “Ērti pārnēsājami spārni”

IZDEVNIECĪBA: Neputns

ANOTĀCIJA: Krājuma redaktore dzejniece Anna Auziņa par krājumu: “Katrīnas Rudzītes otrajā dzejoļu krājumā saglabājas dzejniecei iepriekš raksturīgais jūtīgi improvizējošais rokraksts, no asociativitātes tomēr arvien vairāk virzoties uz saprotamāku poētisko izteiksmi. Krājumu caurvij subjekta un valodas mijiedarbības motīvi, tiek risināts klasiskais modernisma jautājums par valodas iekšupvēršanās un vēstījuma attiecībām. Līdztekus risinātas arī indivīda un sabiedrības attiecības, brīvi rotaļīgos tēlos tiek pausta atsvešinātība un melanholija. Izmisums vispirms pāraug izaicinājumā, pēcāk - skumjā cerībā bez ilūzijām. Spilgtākā jaunā krājuma iezīme ir intelektuāla draiskulība – šķietami naivas blēņas un joki parādās skaidrā teorētiskā ietvarā, tā radot paradoksus, kas piešķir Katrīnas Rudzītes dzejai provokatīvu pieskaņu.”

PAR AUTORI: Katrīna Rudzīte (1991) – dzejniece. Darbojas apvienībā “Sieviešu standaps”. Studējusi sociālantropoloģiju Latvijas Universitātē, patlaban Kultūras akadēmijā studē maģistra programmā “Kultūras un starpkultūru studijas”. Par debijas krājumu “Saulsizplūdums” (2014) dzejniece saņēma Latvijas Literatūras gada balvu kategorijā “Spilgtākā debija”. Viņas dzeja tulkota angļu, grieķu, slovēņu, krievu, baltkrievu un igauņu valodā. “Ērti pārnēsājami spārni” ir Rudzītes otrais dzejoļu krājums.

Foto: Ģirts Raģelis

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Katrīna Rudzīte «Ērti pārnēsājami spārni»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS (*Dzejnieks, publicists un filozofs*)

Jaunas, stipras, drosmīgas un par sevi pārlicinātas sievietes dzeja, kurā neatradīsim ne driskas no ierastajiem stereotipiem un klišejām. Asociatīvais valodas ritums tajā ir drīzāk intelektuāla izvēle, nevis tā erotiski mīlīgā “sievīšķīgā aptuvenība”, ko savulaik bija pieņemts iecietīgi sagaidīt no “vājā dzimuma”. Katrīnas trauslums un ievainojamība ir tikai atspēriena punkts patstāvībai un pašpietiekamībai, kas piesaka jaunu un akūti nepieciešamu sarunas tematiku mūsdienu mākslas telpā. Gudra un pārdomāta dzeja, kas no lasītāja pieprasa aktīvu līdzdarbošanos, nevis tikai līdzjušanu.

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

Katrīnas Rudzītes otrais dzejoļu krājums “Ērti pārnēsājami spārni” turpina atsevišķus debijas krājuma “Saulesizplūdums” motīvus, ievieš dažus jaunus, bet veic to jo sekmīgāk, proti, tie kļūst raksturīgi tikai Rudzītei. Viņas liriskā varone ir iesviesta draudīgā pasaulē, un katrs dzejolis tajā atgūst dzīvojamo platību citādi cilvēcībai. Skumjas un cerība ir līdzgaitnieces, kas spārno.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Katrīna Rudzīte «Ērti pārnēsājami spārni»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Katrīnas Rudzītes ērti pārnēsājami spārni lasītāja acu priekšā izaug no jaunas meitenes vējā plandošajiem šņukstiem. Ērti pārnēsājami spārni ir gudras un drosmīgas intelektuāles sarkanu mežģīņu tamborējums tumsā – smalka un stipra, sāpīga un apasiņota, pārbaudīta konstrukcija, turklāt lidojumam apakšā vēl izvilktas drošības tīkls kā cirkā.

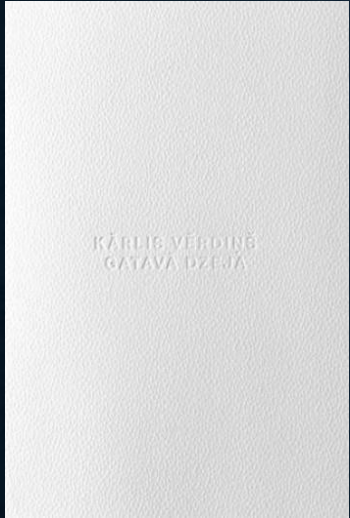
Dēc maldīšanās personās (nudian grūti izšķirt, kas gan kuro reizi ir es, tu, viņš, viņa un mēs), bailēs un vainas sajūtās, atmiņas struktūras plūdumā, dzērumā, kad aizmirsusies pat savas mājas adrese, ķermenī, valodas aptumsumā un apskaidrībā mani vispēcīgāk parauj vertikāle – kosmoss un pazeme.

Ar ērti pārnēsājamajiem spārniem lasītājs nokļūst kosmosa stacijā, kur visuma tumsas bezgalībā ierobežotas gaismas strēlē dzejniece plāno tulkot uguni un nakti, bet cits dzejnieces muskulis tajā pat laikā spēj saražot tik daudz gaismas, lai varētu apgūt pazemes teritorijas.

Oho! Pilnā balsī uzgavilēju grāmatas noslēgumā, kur vārā, izmociņā, pa milimetram vien atpakaļrītošā gaisma dusmās lauž galvaskausus un krēslus, uz grīdas izbārsta klavieru taustiņus un laižas prom no pilsētas tumšajām acīm. Tikai viens lūgums – nepārcelties uz ķīniešu restorānu. Ja pārceļies, kurš tad kops maigo atsauču dārzu? Arī jēgas jēlos, viņņainos audus tik silti glāstīt prot tikai Katrīna Rudzīte viena vienīgā.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Kārlis Vērdiņš «Gatavā dzeja»

AUTORS: Kārlis Vērdiņš

REDAKTORS: Raimonds Ķirķis

DIZAINS: Krišs Salmanis

DARBA NOSAUKUMS: "Gatavā dzeja"

IZDEVNIECĪBA: Neputns

ANOTĀCIJA: "“Gatavās dzejas” iecere ir izmantot dzejā jau eksistējošus tekstus, kuri gatavā vai manipulētā veidā kļūst par dzejoļiem, kā arī dokumentēt dzīves pieredzi, kas parasti paliek ārpus dzejas rāmjiem,” tā grāmatas autors Kārlis Vērdiņš

Dzejoļu krājums "Gatavā dzeja" apkopo tekstus, kas veidoti tehnikā, kas vizuālajā mākslā pazīstama kā "ready-made" un nozīmē gatavu ikdienišķu objektu pielīdzināšanu mākslas darbiem. Šeit izmantoti mums ikdienā apkārt cirkulējoši teksti: lietošanas pamācības, e-pasta vēstules, interneta ziņas, sludinājumi un materiāli, ar kuriem dalās *Facebook* lietotāji, kā arī *Google* meklētāja rezultāti un administratīvu, zinātnisku vai publicistisku tekstu fragmenti.

"Krājums iezīmē pagrieziena punktu kā autora radošajā biogrāfijā, tā arī mūsdienu latviešu dzejas norisēs kopumā. Atsakoties no iepriekšējos krājumos izstrādātā rokraksta, Vērdiņš šeit strādā ar atrastiem, jau gataviem tekstiem, atsakoties no pretenzijām uz subjektīvu pārdzīvojumu unikalitāti vai poētisku virtuozitāti. Tāpat arī krājums aicina pārvērtēt grāmatas kā ideoloģijas, masu ražošanas, birokrātijas, interneta un mediju, vēsturisku artefaktu un ekonomisko apstākļu ietekmju un izpausmju kopsummu," tā krājuma redaktors Raimonds Ķirķis.

PAR AUTORU: Kārlis Vērdiņš (1979) – dzejnieks, literatūrzinātnieks. Dzejas krājumu "Ledlauži" (2001), "Biezpiens ar krējumu" (2004), "Es" (2008), "Mēs" (kopotā dzeja, 2012), "Pieaugušie" (2015) autors. Sarakstījis arī trīs dzejas krājumus bērniem. Autors monogrāfijai "Bastarda forma: Latviešu dzejprozas vēsture" (2011), kas balstīta promocijas darbā "Latviešu dzejproza 20. gadsimtā", par ko saņēmis filoloģijas doktora grādu. Vairāku nozīmīgu literāru apbalvojumu laureāts, tostarp trīskārtējs Latvijas Literatūras gada balvas saņēmējs. Bijis literatūras žurnāla "Latvju Teksti" redaktors, sastādījis un rediģējis vairākus dzejas krājumus un pētījumus. Patlaban – pētnieks LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtā. Dzeja tulkota vairākās pasaules valodās. Sadarbojies ar dažādiem latviešu komponistiem un mūziķiem, rakstot libretus un dziesmu tekstus. Atdzejojis modernisma autoru dzeju, tulkojis arī Latvijas krievu autoru darbus. Kopš 2016. gada studē salīdzināmās literatūras programmā Vašingtona Universitātē Sentluisā.

Kārlis Vērdiņš. Foto: Ģirts Raģelis

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Kārlis Vērdiņš «Gatavā dzeja»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS (*Dzejnieks, publicists un filozofs*)

Lai ko nerakstītu Kārlis Vērdiņš, aiz viņa pieaugušā un titulētā autora maskas mēs nespējam nepamanīt rotaļīgu smaidu un bērnišķīgu priecāšanos par ikvienu precīzi atrastu vārdu, joku, kalambūru, kultūrcitātu vai sakritību. Rūpīga darba un daudzu šādu veiksmīgu sakritību rezultātā tapis konceptuālas *ready-made* dzejas katalogs, kas izmantojams gan literatūrzinātnes studentu izglītošanai, gan jautriem izklaides brīžiem, taču skaistākais šādā postmodernisma mākslas paraugā ir tas, ka autoram nevienā brīdī nevar uzticēties līdz galam – ne tajā, vai “internetā atrastie” citāti ir autentiski vai piedomāti, ne tajā, vai autors mūs iesaista nopietnā literārā azartspēlē vai tikai aizgūtnēm āzē. Šāds nospiedumu, novilkumu un nobrāzumu apkopojums tikpat lielā mērā ir nolasāms arī kā dokumentāla dramatisma un personīga sentimenta pārpildīts cietais disks.

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Kad viss jau ir pateikts un ar šo domu šķiet vērts pafirtēt, Kārlis Vērdiņš meistarīgi ķeras pie esošo tekstu griešanas un līmēšanas. Dzejniekam noder viss, sākot ar to, kas iedrukāts interneta plašumos, un beidzot ar tautasdziesmām un paziņojumiem pirms teāt ra izrādes. Savā tekstuālajā diskotēkā Kārlis Vērdiņš piedāvā ironiski poētisku miksu, kuram muzikālo pavadījumu katrs var piemeklēt pats vai aizņemties no krājumā iekļautā “Manu bērnu skaņu celiņa”.

LABĀKAIS DZEJAS DARBS

Kārlis Vērdiņš «Gatavā dzeja»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Darījumu vēstule

Kocēnu novada Dikļu pagasta konceptuālisti no Brīkšķiem, Brākšķiem, Zagļiem un Čabiņām vienotā elpā ar Preiļu brāļiem, centrtieces/centrbēdzes dzīvniecisko dziņu mākti, konceptuāli atbalsta gatavu dzeju, paši būdami vēl gatavāki par gataviem.

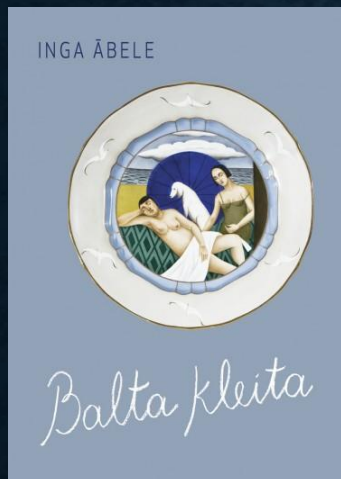
Kocēnu novada Dikļu pagasta konceptuālisti no Brīkšķiem, Brākšķiem, Zagļiem un Čabiņām vienotā elpā ar Preiļu brāļiem komisijai ierosina turpināt apjēgt un īstenot dzīvē valūtas konvertējuma programmu "Cik zelta stieņiem atbilst viens vērdiņš?"

Pielikumā kūpinājumi, kvēpinājumi, vītīnājumi, avota ūdens, sv. olas un zaptē bez minerālmēsliem.

Paraksts. Datums. E-paraksts un bļēparaksts, štempele, atkritne, atvere, zibspuldze, vāks.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Inga Ābele «Balta kleita»

AUTORE: Inga Ābele

REDAKTORE: Dace Sparāne-Freimane

DIZAINS: Ievas Jurjānes vāka skice, Jāņa Esīša vāku datorgrafiskā apstrāde

DARBA NOSAUKUMS: “Balta kleita”

IZDEVNIECĪBA: Dienas Grāmata

ANOTĀCIJA: “Deviņas sievietes, deviņi stāsti. Un — deviņas drāmas, bet bez melodramatiskām putām un sentimentālas jūteļošanās. Inga Ābelei piemīt reti sastopamais talants neliela apjoma tekstā izstāstīt vairāk, nekā tajā ir izlasāms. Viņa raksta par gluži ikdienišķu un mums visiem pazīstamu esamību, taču tā slēpj bezdibenīgus dziļumus, un, ja tie tiešām ir bezdibenīgi, šajās dzīlēs atrodams viss — gan esamības prieks, gan esamības šausmas, turklāt abas šīs substances tik cieši saaugušas kopā, ka nav izšķiramas. Aiz nākamā krustojuma var gaidīt nāve, tomēr dzīve bez saullēkta nav iespējama. Bet sapņos šīs sievietes skata sevi baltā kleitā. Varbūt tā ir kāzu, varbūt — mirstamā kleita, un apokalipse ir iespējama jebkurā mirklī, jebkurā vietā, jebkurā prātā.”

Guntis Berelis

PAR AUTORI: Inga Ābele (1972) ir prozaiķe, dramaturģe, dzejniece. Beigusi Latvijas Kultūras akadēmijas Teātra un TV dramaturģijas nodaļu. Viņa ir scenārija autore TV filmai “Akas māja” (2000) un līdzautore kinofilmam “Pa ceļam aizejot” (2001), pēc viņas lugas veidota kinofilma “Tumšie brieži” (2006), pēc Ābeles dienasgrāmatām veidota izrāde “Sibīrija” (2004). Rakstniece saņēmusi Latvijas Literatūras gada balvu dramaturģijā par grāmatu “Lugas” (2003), kā arī par stāstu krājumu “Sniega laika piezīmes” (2004), romāniem “Paisums” (2008) un “Klūgu mūks” (2014). 2009. gadā romāns “Paisums” apbalvots arī ar Baltijas Asamblejas balvu. Ābeles grāmatu tulkojumi iznākuši Lietuvā, Zviedrijā, Dānijā, Čehijā, Slovēnijā, Francijā un ASV.

Inga Ābele. Foto: Ģirts Raģelis

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Inga Ābele «Balta kleita»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

“Varbūt šeit nekas tāds nemaz nav jāizdara, nekas liels nav jāpaveic, pietiek piedzimt, ievilkt gaisu plaušās, atvērt acis un šo te visu ieraudzīt? Ļaut, lai dzīve notiek. Ir vienkārši jāpieredz... Pieredzēt, kā iedarbojas laiks, varbūt tā ir vislielākā drosme.” Jā, nūdien, varbūt? Šādu jautājumu sev liek uzdot ikviens Ingas Ābeles stāsts, lēni un pamatīgi, ar meistarīgi stiķētajiem vārdiem nogādājot atpakaļ uz mitrās zemes, kur mums taču ir īstā vieta. Nē, ne jau tāpēc, ka, viņasprāt, būtu ko greizi sadomājušies un aizlidinājušies ne tur, bet gan tāpēc, ka mums pašiem tā gribas – vien to vēl neapzināmies, jo nav īsti sanācis laika norimt, ievilkt gaisu plaušās, atvērt acis un šo te visu ieraudzīt. Balta kleita ir skaista, bet gaužām nepraktiska – dārga, ātri nosmērējas, bet, ilgi turēta skapī, sadzeltē. Taču mēs to vilksim vēl un vēl, jo tā vien šķiet, ka cilvēka dabā ir censties pataisīt dzīvi par allažīgām svinībām.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Katra Ingas Ābeles grāmata ir īpaša. Balta kleita – caurspīdīgs sievietes pasaules nospiedums. Sirds kā asins, asins kā vīns. Valodā Ābelei vairs tikpat kā nav robežu. Stāsti paši nāk pretī, tie tikai jāpieraksta.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Inga Ābele «Balta kleita»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

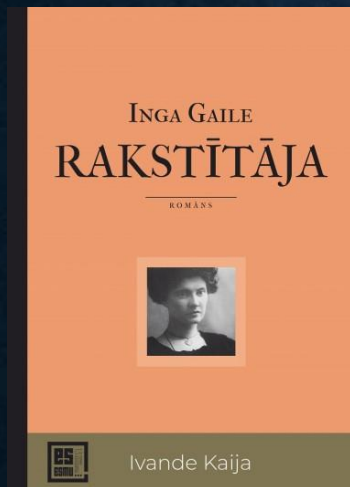
INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Deviņus sieviešu stāstus caurvij gluži simboliska balta kleita dažādās dzīves situācijās, grodu saaužot tagadni ar pagātņi (no kuras īsti nav iespējams aizmukt), tiešāk vai netiešāk jaušot kādu liktenību.

Inga Ābele no jauna apliecina savu skaidro, smalko valodas emocionalitāti, vārda leksisko dziļumu, valodas plūdumu, psiholoģiski smalki izdzīvojot varoņu samezglojušos stāstus, dzīvi, notikumus, epizodes un spējot saglabāt arī tādu kā noslēpumainības, pārļaicības vai mistiski mītisku šķautni. Sava veida arhetipiskumu, taču neizstāstot un neatklājot visu, atstājot lasītājam iespēju izlasīt arī to, kas aiz vārdiem, kas puspatēikts vai varoņu domāts, ilgots, sapņots, nepiepildīts. Ingai Ābelei piemīt brīnišķa spēja radīt tekstu, kas sniedz plašumu, ļauj iet dziļumā un domāt par to, kā izvairīties no sajūtas – “aiziet no savas dzīves” vai kā nepazaudēt “sauļlēkta sajūtu”. Balta kleita kļūst par simbolu. Sapņiem. Kā mūža garumā saglabāt baltās kleitas sajūtu, saglabāt tīrību un skaidrību, kaut kleitas jau sen mainījušas krāsu? “Lai spētu izskaidrot savu dzīvi, mums nāksies atcerēties daudz ko no tā, ko šķietamies sekmīgi aizmirsuši. Lai godīgi izstāstītu, vajadzēs nirt klusumā, vienam.”

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Inga Gaile «Rakstītāja»

AUTORE: Inga Gaile

REDAKTORE: Gundega Blumberga

DIZAINS: Jānis Esītis

DARBA NOSAUKUMS: “Rakstītāja”

IZDEVNIECĪBA: Dienas Grāmata

ANOTĀCIJA: “Ko juta un kā dzīvoja Ivande Kaija, es noteikti nezinu labāk par viņas radniekiem un literatūrzinātniekiem. Šis ir mans stāsts par viņu. Rakstot darbu, kuru tūlīt lasīsit, es daudz uzzināju par Ivandi Kaiju. Bet es arī daudz iztēlojos. Un sekoju intuīcijai. Kā viņiem. Parīzes plūdu viņiem. Romānā rakstu arī par seksualitāti, jo man šķiet, ka rakstīšana un seksualitāte bieži vien izplūst no viena avota, kurā savienojas emocionalitāte, pārdzīvojumi, vēlme radīt. Mana pieredze arī liecina, ka abas – rakstīšana (sava stāsta stāstīšana) un seksualitāte – ir tās, kuras var vēlas kontrolēt, radot šķēršļus to brīvai izpausmei.”

PAR AUTORI: Inga Gaile (1976) ir dzejniece, prozaiķe un dramaturģe, kuras pirmā grāmata laista klajā pirms vairāk nekā divdesmit gadiem. Viņas dzeja novērtēta ar Klāva Elsberga un Ojāra Vācieša prēmiju, Annas Dagdas fonda un Dzejas dienu balvu. Inga Gaile ir divkārtēja Latvijas Literatūras gada balvas laureāte: par dzejoļu krājumu bērniem “Vai otrā grupa mani dzird?” (2015) un romānu “Skaistās” (2020). Par romānu “Rakstītāja” 2021. gadā saņēmusi sabiedrisko mediju gada balvu “Kilograms kultūras”.

Inga Gaile. Foto: Lauris Vīksne

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Inga Gaile «Rakstītāja»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Ingas Gailes “Rakstītāja” dažādās balsīs tēlo rakstnieces Ivandes Kaijas pasauli un līdzsvara punktu meklējumus radošas sievietes mūžīgajā žonglējuma starp citu vajadzībām un savējām. Romāns trauslā atkailinātībā parāda disonansi starp sabiedrības priekšstatiem par sievietes sūtību un viņas reālo gara dzīvi un seksualitāti. It kā starpā nemaz nebūtu to simt gadu, abas rakstnieces spoguļojas viena otrā. Bažas, vai Rakstītājas vārdiem “būs laika izkūņoties un lidot”, ir atstātas kaunā, jo Ingas Gailes vārdi skan pārlicinoši un spoži. Cik var nomanīt, viņai ir izdevies atrast “savu istabu”.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

“Dienas Grāmatas” jaunajā sērijā “Es esmu” Ingai Gailei patrāpīties ciets rieksts – Ivandes Kaijas neordinārā personība un neviennozīmīgā daiļrade. Tomēr “Rakstītājā” autorei izdevies uzaustīt Kaijas rades nervu. Runāt par to spilgti un laikmetīgi, vedinot daudz vairāk uzzināt par Raiņa un Aspazijas laikabiedres uzrakstīto, parādot Kaijas feministisko aktualitāti šodien. Iemiesoties un atrast otru sevī.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Inga Gaile «Rakstītāja»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ *(Dzejniece un skolotāja)*

“Rakstītāja” ir romāns par seksualitāti, par miesas un gara mūžīgo cīņu cilvēka iekšpasaulē un attiecībās. Tāpat kā ikviens no mums, arī Ivande Kaija, Inga Gaile, Vanda, Ida, Fēlikss, Rainis, Aspazija, Korinna un Klitija tur meklē un neatrod sev pareizo formulu un proporcijas.

Seksa tēma izzīmēta plašā spektrā krāsainos musturos, sākot ar bērnības ainu, kur maza meitenīte nejauši ierauga mammas un tēta seksu un kaillais tēvs ņer siksnu, lai bērnu par to nopērtu, līdz pat apcerēm par globālu brīvo mīlu PSRS, kur valsts politika noteica, ka nupat visi drīkst ar visiem.

Orgasma kalnagali atrodas Parīzes plūdus katastrofas laikā ar anonīmu glābēju. Šeit laikam jāsaprot, ka savās mājās, savā ģimenes ikdienībā tas nav iespējams. Patīk valodas poēzija, alūzijas, epizode, kur Kaiju slimnīcā apciemo sen mirušais Rainis. Pilnībā un personiski identificējos ar bērņkopības un mājsaimniecības pārslodzēm kā dzīves lidojuma nejauki viskaucošākajām bremsēm.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Jānis Joņevs «Tīģeris»

Laureāts

AUTORS: Jānis Joņevs

REDAKTORE: Ieva Kolmane

DIZAINS: Reinis Pētersons

DARBA NOSAUKUMS: "Tīģeris"

IZDEVNIECĪBA: Dienas Grāmata

ANOTĀCIJA: "Tīģeris" ir autora vairāku gažu garumā tapušu stāstu izlase. Grāmatas dizainu un ilustratīvo pielikumu, komiksu, darinājis Reinis Pētersons.

"Krājums ir vienīgā pieņemamā sižeta literatūras forma. Romānu lasot, mēs redzam, mēs ar pirkstiem jūtam, kad tas beigsies. Krājumā ne, nav zināms, vai atlikušajā lapu šķipsnā turpināsies šis stāsts vai sāksies jau nākamais. Izņemot pēdējo stāstu, jā, diemžēl tas tomēr būs paredzams." Jānis Joņevs

"Pat ja nekas nav tā, kā izskatās, nevienam nevar liegt ik dienu skatīties uz to, kas tev ir saredzams. Tur ir daudz. Ja gribi, nosauc par tīģeri to, kas Joņevam, visticamāk, ir sen pasaulē un katram pazīstams dēmons – tas, kas par sevi liek manīt arī miega un nomoda sapņos, nereti lieliski spilgtos. Atšķirt izsapņotos stāstus no īstenības vari tikai pats."

Ieva Kolmane

PAR AUTORU: Jānis Joņevs (1980) plašāk zināms kā daudzkārt godalgotā un jau vairāk nekā desmit valodās tulkotā romāna "Jelgava 94" autors. 2019. gadā uz lielajiem ekrāniem nonāca arī režisora Jāņa Ābeles pēc grāmatas "Jelgava 94" motīviem uzņemtā filma. Daudz publicējies kultūras periodikā. 2014. gadā kopā ar mākslinieku Reini Pētersonu tapusi grāmata bērniem "Slepenie svētki". Latvijas teātros iestudētas arī vairākas autora lugas: "Bārdas" (DDT, rež. M. Lācis), "Rīga. Urbānie mīti" (JRT, rež. M. Lācis), "Zvēriņģā mīla" (ar A. Konsti, DDT, rež. M. Lācis). 2014. gadā par romānu "Jelgava 94" saņēmis Eiropas Savienības Literatūras balvu.

Jānis Joņevs. Foto: Gints Ivuškāns

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Jānis Jonevs «Tīģeris»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS *(Dzejnieks, publicists un filozofs)*

Krājums, kas profesionāli pārlicina ar savu tehnisko pārdomātību un noslīpētību. Atsevišķi ņemti, šie stāsti par savādo mūsdienu cilvēka ikdienu, kurā savijas anekdotiski notikumi no reālām un paralēlām pasaulēm, ieslīgstot te maģiskā reālisma viļņos, te varoņu psihiskās interpretācijas straumē, varētu tikt vērtēti dažādi – ir gan pārsteidzošāki, gan ierastāki vēstījumi nogludinātā, lai arī brīžiem klišejām piebārstītā valodā, taču krājuma ievads un nobeigums, cieņpilnais noformējums un salikums, varētu pat teikt, pasniegšanas veids, to padara par izsmalcinātu un žanra ideālam tuvu mākslas darbu, kurā krāšņi atklājas mūsdienu pieaugušā pusaudzā sapņi, murgi, vīzijas, domāšanas kataklizmas un cerību klupšanas akmeņi.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Jānis Joņevs «Tīģeris»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

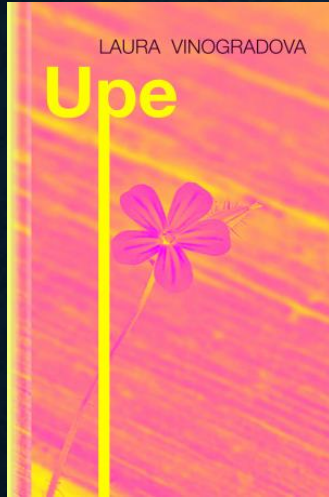
Nav noslēpums, ka Jānis Joņevs ir attapīgs stāstnieks. Tomēr daži runāja, ka pēc “Jelgava 94” panākumiem jaunu grāmatu sarakstīt būs krietni sarežģītāk — ja ne pašam autoram, tad prasīgā lasītāju loka patikai gan. “Tīģeris” šai ziņā visdrīzāk var būt lepns: tas nav tikai pienākuma pēc rakstīts krājums, bet gan daudzveidīga un dinamiska stāstu, notikumu un personu sistēma, kas lasītāju neuzbāzīgi apmāj. Šajā struktūrā arī nevīžīgākie stāsti kļūst gana svarīgi un mākslinieciski precīzi, bet lielākie vaļi ir lieli arī latviešu literatūrā kopumā.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Kopš Jāņa Joņeva “Jelgavas” galvu reibinošajiem panākumiem šis bija ilgi gaidīts autora nākamais veikums. Šajā grāmatā it kā nav nekā no ikdienas pelēkās realitātes. Tāda savrupa *homo faber* spēle. Tomēr uz tās robežas mēs skaidri sajūtam, cik bīstams un neparedzams ir realitātes zvērs-tīģeris, kuram viens nepārdomāts mājiens pa purnu var izvērsties cīņā par dzīvību un nāvi. Spožs, meistara radīts pieskāriens īstenībai.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Laura Vinogradova «Upe»

AUTORE: Laura Vinogradova

REDAKTORE: Daina Grūbe

ILUSTRĒJIS: Vitālijs Vinogradovs

DARBA NOSAUKUMS: “Upe”

IZDEVNIECĪBA: Zvaigzne ABC

ANOTĀCIJA: Rute negaidot manto no tēva lauku māju pie upes. Tēvu Jūli viņa nekad nav pazinusi, taču pārlietu labi pazīst sāpes par skaudro bērnību un pirms desmit gadiem pazudušo māsu, pazīst neiederības izjūtu un tukšumu sirdī. Un Rute bēg – bēg no pilsētas, no cilvēkiem, no sevis... Vai upe viņai palīdzēs atrast pašai sevi, savu dzīvi?

Mās, es tev gribu pastāstīt par upi. Par sevi tajā upē. Tā liek man drebēt, trīcēt. Tā liek man smieties. Es tik sen neesmu jutusi sevi tik dzīvu. Pie laipas upe ir diezgan tīra. Dziļa. Es nevaru aizsniegt tai dibenu, tad ir mazliet jāienirst. Pāri pārpeldēt var ātri. Ja grib izpeldēties kārtīgi, tāda riņņošana sanāk. Straumi jūt. Ja ļaujas, tā nes, un es nezinu, cik tālu var aiznest. Mās! Tai upē gribas palikt.

PAR AUTORI: Laura Vinogradova (1984) nāk no Popes, bet nu jau vairākus gadus dzīvo Rīgā. Rakstniecības prasmes izkopusi Literārajā Akadēmijā. Apgādā “Zvaigzne ABC” jau iznākušas trīs Lauras grāmatas bērniem, kā arī stāstu krājums pieaugušajiem “Izēlpa” (2018).

Laura Vinogradova. Foto: Gints Ivuškāns

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Laura Vinogradova «Upe»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS (*Dzejnieks, publicists un filozofs*)

Ir tādas filmas, kurās viss, ko vajadzētu izstāstīt, notiek aiz kadra vai arī ir jau noticis pirms tam, bet mēs vērojam tikai cilvēku sejas, figūras, kustības, aprautas sarunu frāzes un sajūtam tādu eksistenciālu nolemtību un piesātinātību, ko ne ar kādām asarām, pakaļdzīšanās ainām un negaidītiem sižeta pavērsieniem nebūtu iespējams panākt. Līdzīgs iespaids rodas, lasot Lauras Vinogradovas garstāstu, kas savaldzina lasītāju tīriem un nesadomātiem teikumiem, ļaujot ieraudzīt pasauli tādu, kāda tā ir, lai arī tādai tai nebūtu jābūt. Bērnības traumas, salauztie likteņi, vientulība un mīlestības trūkums šajā grāmatā nav ne izskaidrojums, ne attaisnojums, dzīve ir skarba un ar to kaut kā mums visiem ir jātiek galā.

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Lauras Vinogradovas garstāsts jeb īsromāns “Upe” – grozi, kā gribi – parauj vaļā katra iekšējo upi, citu pēc citas skalojot ārā nenotikušās un/vai nepiepildītās mīlestības un liekot atkal ieskanēties aizmirstiem smiekliem. Šī Upe nav strauja, krāčaina vai balsa, gluži pretēji – pat vēlīga un sevī ievilkoša. Upe, kas nomazgā visu lieko, kas nebiedē, bet pilnīgi noteikti – ja tai ļautos pilnībā un aizvērtu acis, dievs vien zina, ar ko šī pelde beigtos. Vinogradova uzbūrusi smeldzīgu un emocijām piesātinātu vēstījumu par mums, pieaugušajiem, kuri tā arī nekad nav pa īstam pieauguši. Vēstījumu, kas liek uzdot sev nekad neatbildamos jautājumus: kas ir ģimene, kur slēpjas laime un kā pārvarēt sāpes? Šos jautājumus sev uzdod arī galvenā varone Rute, mūkot no visiem un visa, cenšoties atgriezties (vai arī nonākt?) pie sevis. Vinogradovas Upē gribas palikt, jo tā vien šķiet, ka tās dibenā starp duļķēm ieslēpusās atbildes, kuras citādāk dzīves laikā nevar rast. Vismaz ne no pirmavota.

LABĀKAIS PROZAS DARBS

Laura Vinogradova «Upe»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

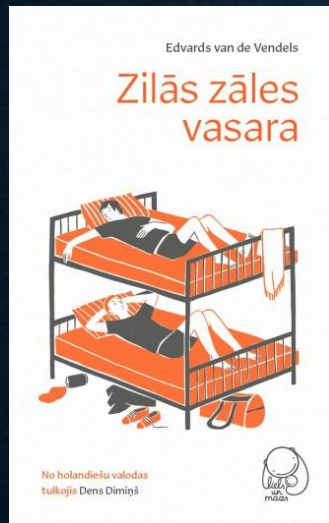
INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Laura Vinogradova radījusi mikropasauli, vidi, tagadni, kurā iestiepjas garas pagātnes ēnas. Tas ir psiholoģisks, vietumis melodramatisks stāsts par vientulību, par dzīvi bez ģimenes sajūtas un par ilgām. Izirušu dzīves mirkļu mozaīkas. Stāsts par tukšumu, vientulību, tēva vai mātes trūkumu, jo “no bērnības sākas cilvēks”. Rutei tās ir ilgas par pirms desmit gadiem pazudušo māsu, vienīgo dvēseliski tuvo cilvēku, un saikni ar to viņa uztur, rakstot vēstules, kurā atklāj sevi, savas emocijas, savas šaubas un ilgas. Uzaugušas divatā, jo mātei nekad nav bijis laika. Aizbēgšana uz mantoto tēva māju nenes mieru. Nav iespējams sasiet pārrautos attiecību, ģimenes un dzimtas pavedienus. Māja upes krastā ir tukšā kā dvēsele, jo nekad nav ne pazīts, ne sastaps tēvs. Aizbraukšana / aizbēgšana uz mājām, kuras nekad nav bijušas Rutes mājas, nedod ilgoto siltumu, nemazina vientulības sajūtu.

Par būtisku tēlu līdzās cilvēku likteņu samezglajumiem vai strupceļiem kļūst upe, kas aizsalst, kas plūst, kurā var ieraudzīt sevi. Un upe kļūst kā dzīve vai dzīve kā upe. Vai, nodedzinot mājas, iespējams tikt vaļā no pagātnes ēnām? Vai samierināšanās un māsas Dinas nāves pieņemšana, izņemot miršanas apliecību, patiešām sniegs ilgoto – “tagad es eju dzīvot!”?

LABĀKAIS TULKOJUMS

Edvards van de Vendels «Zilās zāles vasara»

AUTORS: Edvards van de Vendels

TULKOTĀJS: Dens Dimiņš

REDAKTORE: Irēna Auziņa

MĀKSLINIECE: Elīna Brasliņa

DARBA NOSAUKUMS: “Zilās zāles vasara”

IZDEVNIECĪBA: Liels un mazs

ANOTĀCIJA: Holandiešu zēns Tiho, kurš vienmēr bijis vecāku aprūpēts un stingri pieskatīts, pēc vidusskolas eksāmeņiem piesakās darbā vasaras nometnē Amerikā. Viņš cer, ka šī pārmaiņa dzīvē ļaus viņam labāk saprast pašam sevi, savas vēlmes un jūtas. Lidostā viņš satiek norvēģi Uliveru, dedzīgu futbolistu, kurš arī dodas uz to pašu nometni. Starp abiem jauniešiem izveidojas aizraušāns un ciešas attiecības.

Kad nometnes vadība atklāj, ka puisi ir vairāk nekā tikai draugi, viņi tiek ar kaunu sūtīti mājās. Zēni lido uz Norvēģiju. Taču tur Tiho saprot, ka Uliveram futbols ir svarīgāks, nekā viņu attiecības. Ulivers ir iemīlējis Tiho, bet nespēj sev atzīt, ka ir gejs. Tiho apjukums un futbola mačo pasaule tiek attēlotas tikpat skaidri un pārliecinoši kā sabiedrības liekulība pret homoseksuāliem cilvēkiem.

Grāmatas precīzie dialogi, īsās, pretrunīgu jūtu pilnās epizodes ļauj jauniešiem meklēt ne vien literāru pieredzi, bet arī savu identitāti.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Edvards van de Vendels «Zilās zāles vasara»

PAR AUTORU: Edvards van de Vendels (*Edward van de Vendel*) raksta grāmatas holandiešu valodā – gan bērniem, gan jauniešiem. Pirmpublicējumi iznāk Nīderlandes un Beļģijas izdevniecībās, bet tulkojumi izdoti jau vairāk nekā 40 dažādās valstīs. Rakstnieks dzimis 1964. gadā Nīderlandes pilsētā Lērdamā. Līdz 2001. gadam viņš strādājis skolā, bet pēc tam pievērsies tikai rakstniecībai un guvis ievērojamu atzinību: vairākkārt saņēmis pusaudžu literatūras balvu *Gouden Zoen*, bērnu grāmatu balvu *Silver Slate*, kritiķu balvu *Woutertje Pieterse Prijs* un bijis vairākkārt nominēts arī Astrīdas Lindgrēnas memoriālajai balvai. Edvards van de Vendels raksta dzeju, dziesmu vārdus, prozu, komiksu tekstus un dokumentālas grāmatas. Latviešu valodā viņa dzejoļi pirmoreiz parādījās Latvijas un Nīderlandes IBBY (*International Board on Books for Young People*) nodaļu kopīgajā projektā “Dzejas plakāti” 2003. gadā.

PAR TULKOTĀJU: Dens Dimiņš (1974) tulko daiļliteratūru no franču, islandiešu, grieķu, itāļu, bulgāru, holandiešu, vācu, krievu un albāņu valodas. Tulkojis Selīna, Hansa Hennija Jāna, Mišela Velbeka, Vladislava Todorova, Aleka Popova, Meņa Kumandareja, Konstantina Kavafja, Oidiras Avas Olafsdotiras, Einara Maura Gudmundsona un citu autoru darbus. Līdzdarbojies ievērojamā grieķu rakstnieka Nika Kazantzaka darba “Kristus pēdējais kārdinājums” latviskošanā. 2008. un 2015. gadā saņēmis Latvijas Literatūras gada balvu kategorijā “Labākais tulkojums”, balvai nominēts arī 2019. gadā.

Dens Dimiņš. Foto: Ģirts Raģelis

LABĀKAIS TULKOJUMS

Edvarda van de Vendela «Zilās zāles vasara»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

Var izvirzīt hipotēzi, ka Dena Dimiņa no holandiešu valodas tulkotais Edvarda van de Vendela romāns “Zilās zāles vasara” ir sabiedriski nozīmīgākais 2020. gada pienesums latviešu valodai, līdz ar to kultūrai kopumā. Cik darbs ir sirsnīgs, paties un godīgs, tik meistarīgi pārrakstīts tas atklājas arī latviski. Veikli izklāstītais divu jaunu puisi mīlasstāsts ir jau kārtējais pierādījums tam, ka citāda kļūst tuvs un pazīstams, kad top godprātīgi un empātiski izstāstīts.

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Cik brīnišķīgi, ka latviešu (valodā tulkotās) literatūras lauks ir bagātināts ar sirsnīgu pieaugšanas stāstu, kurā divi jaunieši, nonākuši svešā zemē un iemīlējušies, mācās pazīt sevi un apzināt saskarsmes robežas gan savā starpā, gan attiecībās ar citiem. Edvarda van de Vendela stāsta šķietamo vienkāršību virtuozī uztur Dena Dimiņa tulkojums: valoda ir plastiska un nepiespiesta, un jauniešu runasveids ir gluži kā no dzīves norakstīts. Ak jā, abi jaunieši ir viena dzimuma. Bet mīlestībā tas, visdrīzāk, ir mazsvarīgi.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Edvards van de Vendels «Zilās zāles vasara»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEJEVA (*Rakstniece*)

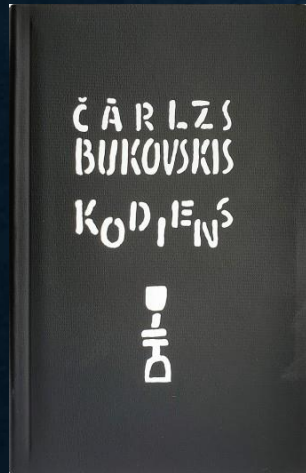
Holandiešu autora Edvarda van de Vendela darbu tulkojumi lasāmi jau vairāk nekā 40 valstīs, un viņa “Zilās zāles vasara”, kas 2000. gadā izpelnījusi Nīderlandes literatūras balvu kā gada labākais romāns, caur spožo tulkotāju Denu Dimiņu nu nonācis arī latviešu lasītāju rokās. Romāna darbība norisinās vasaras nometnē Amerikā, uz kuru sabraukuši bērni un pusaudži no visas pasaules – starp viņiem arī vecāku lolotais un rūpīgi uzmanītais holandiešu zēns Tiho un dedzīgais futbolists Ulivers no Norvēģijas. Tiesa, lasītājam nevienu brīdi nerodas iespaids, ka cilvēki grāmatā atrodas kādā svešā zemē un sarunājas dažādās valodās, gluži pretēji – pat šķiet, ka tā tiklab varētu būt sarakstīta arī latviski. Dimiņš mīl valodas vairāk par visu, tas nu ir skaidrs. Un kā nu ne, jo mīlestība tak nepazīst robežu – ne valodisku, ne ģeogrāfisku, ne kulturālu, ne arī kādu citu. Tieši tāpēc šādi stāsti ir jātāsta pēc iespējas vairākās valodās – lai drupinātu robežas un vairotu mīlestību, kas palīdz gan atklāt pašam sevi, gan labāk izprast citus. Un šķiet, ka šis process ir līdzīgs jaunas valodas apguvei – reizēm pietiek ar vienu vasaru prom no mājām svešā vidē, reizēm nepieciešams viss mūžs.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Čārlzs Bukovskis «Kodiens»

Laureāts

AUTORS: Čārlzs Bukovskis

TULKOTĀJS: Jānis Elsbergs

REDAKTORS: Kārlis Vērdiriņš

MĀKSLINIEKS: Andris Breže

DARBA NOSAUKUMS: “Kodiens”

IZDEVNIECĪBA: Neputns

ANOTĀCIJA: Amerikāņu dzejnieka un rakstnieka Čārlza Bukovska (*Charles Bukowski*) dzejas izlasi sastādījis un atdzejojis Jānis Elsbergs. Tā ir pirmā latviski izdotā Bukovska dzejas grāmata, kā arī pirmā grāmata jaunā “Neputna” atdzejas sērijā, kuru plānots turpināt ar dažādu valstu modernistu un laikmetīgās dzejas autoru darbiem. Čārlza Bukovska (1920–1994) darbu fonā ir ASV četrdesmito – astoņdesmito gadu dzīve, īpaši sabiedrības zemāko slāņu dzīve, bet pamattēmas: cilvēka eksistenciālā kondīcija šajā fonā, gribēta un negribēta vardarbība pret sevi un citiem, depresija, atkarības (visupirms alkoholisms), paša bieži noliegta un apironizēta, tomēr taustīšanās pēc skaistuma un jūtu tīrības. Kaut ilgus gadus bijis viens no redzamākajiem t. s. kontrkultūras pārstāvjiem, tikai pēc nāves viņš beidzot nonāk globāli pamanāmas izdevniecības – *HarperCollins* – paspārnē, un vēl pēc tam tiek iekļauts kādā interneta portālā, kas saucas vienkārši un skaidri: *Academy of American Poets*.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Čārlzs Bukovskis «Kodiens»

PAR AUTORU: Henrijs Čārlzs Bukovskis juniors dzimis Andernahā, Vācijā, amerikāņu kareivja Henrija Bukovska un vācietes Katrīnas Fetas ģimenē. 1922. gadā ģimene emigrē uz Štatiem un iekārtojas uz dzīvi Losandželosā, kur pāiet lielākā daļa Bukovska dzīves. Amerikāņu dzejnieks un prozaiķis savā daiļradē galvenokārt pievēršies alkoholiķu un citu marginālu ļaužu dzīvesstāstiem. Pirms literārās karjeras uzsākšanas Bukovskis strādāja dažādus necilus gadījumdarbus, bija arī izdevumu "Harlequin" un "Laugh Literature" žurnālists. Miris no leikēmijas 1994. gada 9. martā Losandželosā.

PAR TULKOTĀJU: Jānis Elsbergs – dzejnieks un tulkotājs, dzimis 1969. gada 18. janvārī Rīgā. Mācījies Rīgas 49. vidusskolā, studējis Latvijas Universitātes Svešvalodu fakultātē. Ģimenei – mātei dzejniecei Vizmai Belševicai, tēvam Zigurdam Elsbergam, sīgu instrumentu meistaram un tulkotājam, un brālim dzejniekam Klāvam Elsbergam – ir liela Ioma J. Elsberga literārā ceļa izvēlē. Literatūrai pievēršies jau mācību un studiju gados, vadījis vairākus literārus izdevumus: „Rakstnieka Vārds” un „Vārds” (1993); „Luna”. (1997–2000), bijis Rīgas Jauno literātu apvienības vadītājs (1996–2000), darbojies kā literārais konsultants gan jauno autoru semināros, gan jauniešu literārajā nometnē „Aicinājums”, gan vairāku preses izdevumu redakcijās. Elsberga pirmais dzejas krājums „Vistīrākā manta” iznācis 1993. gadā. „Vistīrākā manta”, tāpat kā otrā grāmata „Rīta kafija” (1996), izdota ar pseidonīmu Jānis Ramba. Trešā grāmata – „Daugavas bulvāris” – publicēta 2000. gadā ar Jāņa Elsberga vārdu. Jaunākais dzejas krājums „Panti” iznācis 2008. gada beigās izdevniecībā „Neputns”. Neatņemama Jāņa Elsberga literārā darba daļa ir atdzejojumi un tulkojumi no angļu, lietuviešu, franču, kā arī vācu, slovēņu, ukraiņu u.c. valodas. Jānis Elsbergs tulkojis Viljama Šekspīra, Artura Millera, Poļa Klodēla un citu autoru lugas Latvijas teātriem, mūsdienu amerikāņu dzeju (tostarp Čārlza Šimiča, Gregorija Korso, Garija Snaidera darbus), tulkojis Čārlza Bukovska dzeju un prozu; tulkojis arī Kurta Vonnegūta darbus, kā arī vairākus amerikāņu un britu autoru romānus. Rūpējas ne tikai par mātes un brāļa, bet arī par citu aizgājušu autoru darbu izdošanu: sastādījis Ievas Rozes („Reabilitācija. Zaļie sapņi”, 1994; „Pilnais mērs”, 2000) un Olafa Stumbra dzejas izlases („Rokāde”, 2001), piedalījies arī Gata Krūmiņa grāmatas („Skārda blūzs”, 2000) veidošanā. Jāņa Elsberga izlases izdotas zviedru un ukraiņu valodā, viņa dzeja tulkota un publicēta arī angļu, lietuviešu, krievu, turku un citās valodās.

Jānis Elsbergs. Foto: Gints Ivuškāns, konTEKSTS

LABĀKAIS TULKOJUMS

Čārlzs Bukovskis «Kodiens»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS (*Dzejnieks, publicists un filozofs*)

Dzejas izlase “Kodiens” noteikti ir gaidīts un vajadzīgs notikums latviešu lasītājam, bet Jāņa Elsberga atdzejojumi tajā ir tīri un mežonīgi priekpilni. Šķiet, ka latviskoti šie dzejoļi izklausās daudz rupjāki un prastāki, taču te pie vainas nav atdzejotājs, bet gan valodas pieredze. Mēs neesam piedzīvojuši tik bagātīgu vienkāršrunas vārdu ienākšanu sadzīves valodā un no tās – literārajā; neesam veikuši atgriezenisko procesu, kas piešķirtu necenzētai leksikai īpašo spilgtumu un romantiku, kādu tā ieguvusi angļu valodā un – pavisam citā, taču līdzīgā procesā – krievu valodā. Tieši tāpēc šis tulkojums ir svarīgs šobrīd un vēl jo svarīgāks nākamībai, mums ir pakāpeniski jāpierod pie tā, ka rupjību lietošana dzejā vai daiļliteratūrā vispār var arī nebūt tikai paņēmiens lasītāja šokēšanai, tēla vai vides iezīmēšanai, tas var būt arī poētisks redzējums, un Bukovska dzeja māca ieraudzīt skaisto vispiezemētākajās situācijās.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Čārlzs Bukovskis savā dzejoļī “Mīla&Slava&Nāve” Jāņa Elsberga atdzejojumā saka – un pareizas beigas šim dzejoļim ir pēkšņi iestājies klusums. Jānim Elsbergam ir gandrīz neticama tulkotāja (lai atceramies viņa tulkototo Ērvina Veiša “Vilcienvakti”) un atdzejotāja spēja saplūst ar autora pasauli, lai arī tā ir traka un stindzinoša, un latviešu valodā filigrāni atvērt jaunus slāņus, kuros vārdi ālējas un iemirdzas tumsas lirikas dzirksts. Pirmā leģendārā Čārlza Bukovska dzejas izlase latviešu valodā.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Čārlzs Bukovskis «Kodiens»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ *(Dzejniece un skolotāja)*

“Kodiena” lasītāja, tikusi brīva no civilizācijas žņaugiem, no smiekliem piedzērusies, svētdienā pie mazbērnu klātā pusdienu galda droši pirda ar skaļu blarkšķi. Un kad pisās ar tūkstošgadīgiem jauneklīgiem, resniem smerdeļiem-kuņasdēliem, viņa vairs neņēma ārā liekos zobus un stenēja tā, ka skan visa iela.

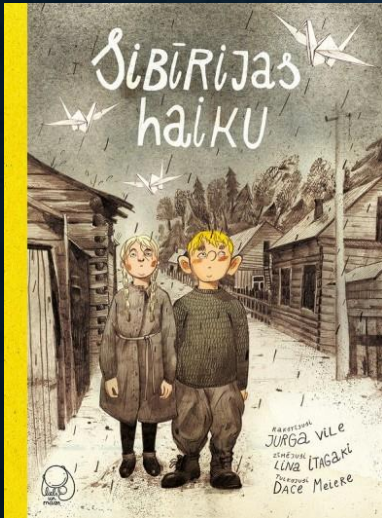
Kopš tā laika, kad gribas dirst, viņa iet pievīlēt atslēgu. Un kad lasa sūdīgu interviju, noliek atejā kluci.

Bukovskis ar Elsbergu ir pāršķēlušī lasītājai pauri ar mazu cirvīti.

Pēc šīs īsrecenzijas uzpumpēšanas, bikšdībena drēbi paķaļā iebāzusi, ar skubu steigšus nesu atpakaļ Valmieras Integrētajai bibliotēkai viņu smirdošo, manis ik dzejolī apvemto “Kodienu”. Bravo.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Jurga Vile «Sibīrijas haiku»

AUTORE: Jurga Vile

TULKOTĀJA: Dace Meiere

REDAKTORE: Inese Zandere

ILUSTRĒJUSI: Lina Itagaki

DARBA NOSAUKUMS: "Sibīrijas haiku"

IZDEVNIECĪBA: Liels un mazs

ANOTĀCIJA: Agrā 1941. gada jūnija rītā dusmīgi karavīri iztriec lietuviešu zēnu Aļģi un visu viņa ģimeni no gultām un pavēl gatavoties tālam ceļam. Tā daudzi jo daudzi lietuvieši pret savu gribu dodas uz Sibīriju. Kādēļ viņus ved projām? Par kādiem noziegumiem? Kur tā Sibīrija ir? Neskaitāmi jautājumi jaucas Aļģim pa galvu. Tur, tālajā un skarbjā zemē, viņa ģimene cenšas izdzīvot, ēdot sasalušus kartupeļus, zupu pasālot ar asarām un sirdi sildot ar dziesmām. Tur dzimst izsūtīto koris "Āboli", un dziedot dīgst spārni.

1941. gada 14. jūnija deportācija, ko piedzīvo lauku pagasta vecākā ģimene, izstāstīta grafiskā stāstā. Komiksa valoda, kurā vienlīdz aktīvi darbojas gan vārdi, gan attēli, spilgti attēlo desmitgadīga zēna pasauli un ļauj tajā ieiet ļoti dziļi un personiski. Grafiskais stāsts "Sibīrijas haiku" atklāj ne tikai Aļģa likteni: tādus sāpīgus stāstus sirdī glabā daudzi lietuvieši un tieši tāpat arī latvieši. Taču, nepierakstīti un neuzzīmēti, šie stāsti var nogrimt aizmirstībā. Grāmata guvusi lielu atzinību ne tikai Lietuvā, kur tā saņēmusi daudz dažādu literatūras un mākslas balvu, bet arī iztulkota 8 valodās, izdota Francijā, Itālijā, Lielbritānijā, Vācijā, Beļģijā, Zviedrijā un Indijā. Pēc grāmatas motīviem Lietuvā iestudēta izrāde bērniem, top arī animācijas filma.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Jurga Vile «Sibīrijas haiku»

PAR AUTORI: **Jurga Vile** studējusi franču filoloģiju Viļņas Universitātē un kinomākslu Parīzē. Strādājusi filmēšanas laukumos un kino festivālos, bijusi kultūras izdevumu korespondente. Tulko filmas. Kādu laiku dzīvojot Spānijā, viņa tieši tur uzrakstīja savas ģimenes stāstu, kas kļuva par autores pirmo grāmatu – “Sibīrijas haiku”.

Lina Itagaki universitātē Tokijā studējusi japāņu valodu un ieguvusi starptautisko ekonomikas bakalaura grādu, vēlāk ieinteresējusies par zīmēšanu un Viļņas Mākslas akadēmijā pabeigusi grafikas studijas. “Sibīrijas haiku” ir pirmā ilustratores grāmata. Šobrīd Lina ir brīvmāksliniece, zīmē grāmatas bērniem un komiksus dažādiem starptautiskiem projektiem, piedalās starptautiskos konkursos un izstādēs.

PAR TULKOTĀJU: Dace Meiere (1973) studējusi baltu filoloģiju Rīgā un Viļņā, papildinājusi valodu zināšanas Sjēnas Universitātē Itālijā, mācījusi itāļu valodu Latvijas Universitātes studentiem. Publicēti Meieres tulkojumi no lietuviešu, itāļu, spāņu un katalāņu valodas, viņa pārradījusi vairāk nekā 80 grāmatu, to vidū Umberto Eko, Sandro Veronēzi, Alesandro Bariko, Nikolo Ammaniti, Havjera Mariasa, Roberto Bolanjo, Kristinas Sabaļauskaite, Undīnes Radzevičūtes un citu autoru darbus. Saņēmusi Itālijas Kultūras ministrijas Nacionālo prēmiju tulkošanā (2007), vairākas Itālijas Ārlietu ministrijas prēmijas, balvu “Sudraba tintnīca” (2012), Latvijas Literatūras gada balvu (2014), Jāņa Baltvilka balvu (2019, 2020) un Lietuvas Kultūras ministrijas Svētā Hieronima balvu (2020) par nopelniem lietuviešu literatūras tulkošanā.

Dace Meiere. Foto: Ģirts Raģelis

LABĀKAIS TULKOJUMS

Jurga Vile «Sibīrijas haiku»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Sibīrijas stāsti kā lietuviešiem, tā latviešiem ir vāri aprauta brūce, taču traumatiskajiem piedzīvojumiem, kas skatīti lietuviešu zēna Aļģa acīm, cauri spraucas patiess dzīves apliecinājums. Komikss ne vien savaldzina ar gaišo stāstījumu par skarbo Sibīrijas izsūtījumu, bet arī liek aizdomāties par to, cik liela nozīme ir dzīves spēkam, kura pamati tiek likti dziļā bērnībā. No haiku aizgūtais dzejiskums un lakonisms piešķir Jurgas Viles rakstītajam un Linas Itagaki zīmētajam stāstam smeldzīgu emocionālo trāpīgumu, un, lai arī Daces Meieres tulkojumus ir jau ierasts uzlūkot kā izcilības mērauklu, šis ietiecas sfērā, ko saucam par pilnību.

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Grafiskais romāns jeb biezais komikss “Sibīrijas haiku”, ko lietuviešu autore Jurga Vile radījusi kopā ar ilustratori Linu Itagaki, paspējis izpelnīties atzinību ne vien dzimtenē, bet arī tulkots vairāk nekā 10 pasaules valodās, tostarp arī latviešu, kam jāpateicas Daces Meieres rūpībai, iejūtībai un meistarībai. Kodolīgajās teksta vienībās poētiski ietverts viss traģisko 1941. gada notikumu emocionālais vēstījums, un – kas jo teicami un apbrīnojami – neradot nomācošu smagumu, kas liek skaļi izlasītajiem vārdiem sprūst rīklē. Gluži pretēji – mazā Aļģa skaudrais ģimenes stāsts par piespiedu došanos Sibīrijas tālēs, atstājot mājās mīlo zostēviņu Mārtiņu, ābeļdārzu un bišu dravu, ar ko asociēties spēj teju ikkatrs latvietis, ir gaišu un dziedinošu fantāziju caurausts, nevilšus liekot arī pieaugušajiem izcilāt savu vēsturiskās kultūrtraumas nastu, lai tās smagumu vairs neturpinātu nodot tālāk jaunajai paaudzei, bet gan turētu piemiņā un godātu atgūto brīvību, kas vieniem tik pašsaprotama, bet citiem – trausla un gaistoša. *Harašo. Ļoti labi. Krasīva. Ļoti skaisti.*

LABĀKAIS TULKOJUMS

Jurga Vile «Sibīrijas haiku»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (Literatūrzinātniece)

Ģimenes stāsts iegulst kopīgā Lietuvas vēstures rakstā, dramatisks un traģisks. Izstāstīt to, kas kļuvis pagātņi, tik tālu kā pati Sibīrija, būtiski bijis pašai rakstniecei, savukārt viņas tēvam tā ir konkrēta zeme, ledus zeme, ar skarbu realitāti, kuru nav iespējams aizmirst. Līdzās tekstam veidojas paralēls vēstījums – teksta vizualitāte (zīmējums, kas tuvināts bērna uztverei) un ar to spēcīgs emocionāls smeldzes pilns stāsts par dramatisku un traģisku laiku, kas skatīts lietuviešu zēna Aļģa acīm. Padomju okupācija, izsūtīšana, ceļš lopus vagonā, nonākšana sasalumā un atgriešanās bāreņu vilcienā kopā ar māsu Daļu un arī ar to dvēselītēm (sirdī un domās), kuru nāvē un salā stingušie ķermeņi palikuši ledus zemē, ir atsevišķi pieturpunkti. Bērna naivie jautājumi vēl spēcīgāk izgaismo neizskaidrojamo – kāpēc tā notika, vai tā bija jānotiek, kāpēc tas notika ar manu ģimeni, kuras harmoniskā dzīve tika izpostīta, ģimene šķirta, zaudētas mājas... Savukārt man jādomā par Māras Zālītes “Pieciem pirkstiem” un Kaspara Pūces “Pūcesbērna patiesiem piedzīvojumiem Padomijā”. Atgriešanās pagātnē, lai izprastu tagadni, nav zaudējusi smeldzi. Tulkotājai Dacei Meierei piemīt smalka valodas izjūta un iejūta, kas atklājas laikmeta un bērna izjūtu tvērumā.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Leonīds Dobičins «Enpils»

AUTORS: Leonīds Dobičins

TULKOTĀJA: Māra Poļakova

REDAKTORS: Vents Zvaigzne

DIZAINERI: Tom Mrazauskas un Aleksejs Muraško

DARBA NOSAUKUMS: “Enpils”

IZDEVNIECĪBA: Orbīta

L. Dobičins
Enpils

ANOTĀCIJA: “Leonīda Dobičina (1894–?) romāns “Enpils” (“Город Эн”) ir daudzējādā ziņā neparasts romāns. Neredzēta ir tā uzbūve, neparasts bijis romāna liktenis, ārkārtīgi neparasts – tā autora iktenis,” grāmatas pēcvārdā raksta sērijas redaktors Aleksandrs Zapoļs. Par pagrīdes klasiķi dēvētais Leonīds Dobičins dzimis 1894. gadā Lucinā (Ludzā), vēlāk ģimene pārcēlusies uz Dvinsku (Daugavpili), kur Dobičins dzīvojis līdz 1911. gadam. Studējis Pēterburgas universitātē, pēcāk pārcēlies uz Brjansku, kur sākās viņa literārā darbība. “Enpils” darbība notiek 20. gadsimta sākumā Dvinskā. Daudzas detaļas atainotas gandrīz dokumentāli precīzi, lielākajai daļai personāžu ir reāli prototipi. “Enpili” mēdz salīdzināt ar hroniku, kurā nozīmīgi notikumi pielīdzināti nenozīmīgiem. Mēdz minēt kā romānu, kas veidots pēc kino montāžas likumiem; katrs teikums veidots kā lāse, kurā lūst pasaule. 1936. gadā, sākoties PSRS ideoloģiskajai kampaņai cīņā pret “formālismu un naturālismu”, pret Leonīdu Dobičinu tika veikta vajāšana un viņš pazuda. Dobičina nozīmīgums, laikam ritot, kļūst arvien nenoliedzamāks – salīdzināts ar Džeimsu Džoisu un Marselu Prustu, tulkots gandrīz visās Eiropas valodās, apliecinot, kādu vietu literatūrā patiesībā ieņem Dobičins – Eiropas mūsdienu klasiķis, viens no oriģinālākajiem eksperimentētājiem divdesmitā gadsimta rakstniecībā.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Leonīds Dobičins «Enpils»

PAR TULKOTĀJU: Māra Poļakova (1975) ir dzimusi un augusi Rīgā, studējusi krievu kultūru Latvijas Kultūras akadēmijā, sengrieķu valodu Latvijas Universitātē, teoloģiju Maskavā un jidišu – Londonā. Tulko no krievu, vācu, angļu, sengrieķu, latīņu, jidiša, ebreju un ukraiņu valodas. Līdz šim latviskojusi teju 100 grāmatas, tostarp Mariamas Petrosjanas romānu “Nams, kurā..”, Serhija Žadana darbu “Mezopotāmija”, Dāvida Grosmana romānu “Bārā ienāk zirgs” un daudzus citus. Māra Poļakova saņēmusi Latvijas Literatūras gada balvu par labāko tulkojumu 2010. gadā, bet nominēta arī 2006., 2007., 2009., 2011., 2014., 2017., 2019. un 2020. gadā.

Māra Poļakova. Foto: Ģirts Raģelis

LABĀKAIS TULKOJUMS

Leonīds Dobičins «Enpils»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS (*Dzejnieks, publicists un filozofs*)

Dobičins ir noslēpumains autors, kas dzimis Ludzā, audzis Daugavpilī, pagasta ārsta un akušieres ģimenē, sācis rakstīt Padomju Krievijā 1924. gadā, bet divpadsmit gadus vēlāk, pēc rakstnieku sapulces, kurā tika apspriesta “cīņa ar formālismu un naturālismu”, pazudis bez vēsts, visdrīzāk – izdarot pašnāvību. Bērnības atmiņu iedvesmotā romāna “Enpils” tulkojums ne tikai atgriezis šo rakstnieku viņa dzimtenē, bet ar Māras Poļakovas palīdzību ļāvis rekonstruēt mums līdz šim nezināmu valodas un domāšanas teritoriju, kurā visi notikumi ir vienlīdz nozīmīgi, varoņa vērojumu nepārtrauc ne psiholoģiski iestarpinājumi, ne pat “autora balss”, bet laika ritums ir nenovēršami pavērsts tikai vienā virzienā.

RAIMONDS ĶIRĶIS (*atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

No annālēm izgrieztā krievu modzejnieks, dērnista Leonīda Dobičina romāna “Enpils” tulkojums latviešu valodā Mārai Poļakovai ir bijis sarežģītām izvēlēm pilns — kā atveidot idiosinkrātisku sintaksi, neradot aizdomas par nemākulību? Kā izcelt ērmīgo un paradoksālo vēstītāja runas plūdumu, vienlaikus nezaudējot ticamību dzīvi domājošam cilvēkam? Kā prasīgu tekstu izstrādāt līdz partikulai pedantiski, nezaudējot tā raitumu? “Enpils”, kaut lapu skaitā šķietami īss darbs, arī no lasītāja prasa ilgstošas pūles. Romāns burtiski rada sajukušu realitāti visos iespējamajos teksta slāņos, tā kļūst nedabiska un neproporcionāla, kā gabalu gabalos sagraizīta. Toties darba augļi — kā tulkotājam, tā lasītājam — saldi. Mēs varam justies gandarīti.

LABĀKAIS TULKOJUMS

Leonīds Dobičins «Enpils»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Domājot par Leonīdu Dobičinu, prātā neviļus nāk analogija ar Marku Rotko: tagad mums ir pieejami viņi abi, taču, lai tā notiktu, viņiem vispirms vajadzējis gūt starptautisku atzinību. 1934. gadā publicētais, literārām alūzijām pieblīvētais romāns “Enpils” zēna prātā bez izšķirības virknē notikumus, lielus un mazus, vēsturiskus un privātus. Autors neskaidro, bet tikai tēlo, minimāliem līdzekļiem, aprautiem teikumiem. Aktieriem pats grūtākais esot nospēlēt bērnu un dzērāju. Iespējams, viens no sarežģītākajiem tulkotāja uzdevumiem ir atveidot tik bērnišķīgi skopu un savdabīgu valodu kā Dobičīnam, un te nu Māra Poļakova demonstrē žilbinošu ekvilibristik.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Inga Žolude «Pirmo reizi uz zemes»

AUTORE: Inga Žolude

REDAKTORE: Inese Zandere

MĀKSLINIEKS: Krišs Salmanis, Arta Brieža dizains

DARBA NOSAUKUMS: “Pirmo reizi uz Zemes”

IZDEVNIECĪBA: Liels un mazs

ANOTĀCIJA: Grāmatas galvenais varonis ir zēns, kas ārēji līdzinās klasesbiedriem, taču tikai ārēji: gan viņš, gan viņa vecāki uz Zemes atrodas izpētes misijā. Par viņa galveno pētniecības objektu kļūst draudzība ar diviem Zemes bērniem, ar kuriem viņš nodibina aliansi un atklāj viņiem zvaigžņu pasauli. Vai citplanētietis var saprast, kas ir draudzība?

Citplanētietim sākotnēji svešā parādība – draudzība, pamazām izvēršas par personiski izjustu emocionālu nepieciešamību, bet viņa draugi zemieši atklāj citādības pastāvēšanu, citus informācijas kanālus, paplašina priekšstatus par pasauli un savu eksistenci plašākā kontekstā. Paradoksālā kārtā tieši attiecības ar citplanētieti, kurš zemiešu draudzību tikai apgūst un pat īsti neizprot, arī viņiem paver labāku izpratni par to, kas draudzība ir un kāpēc tā ir svarīga.

PAR AUTORI: Rakstniece un filoloģijas doktore Inga Žolude studējusi angļu valodu un literatūru, publicē romānus un stāstus jau kopš 2002. gada un par stāstu krājumu “Mierinājums Ādama kokam” (2010) saņēmusi Eiropas Savienības Literatūras balvu (2011). Lielu uzmanību Latvijā izpelnījās Ingas Žoludes romāns “Sarkanie bērni”. Tā manuskripts 2011. gadā ieguva 2. godalgu Latvijas Rakstnieku savienības un uzņēmēja Raimonda Gerkena rīkotajā romānu konkursā un bija nominēts Latvijas Literatūras gada balvai 2013. gadā. 2015. gadā kļājā nāca Ingas Žoludes otrais stāstu krājums „Stāsti”, savukārt 2018. gadā izdots romāna “Silta zeme” turpinājums “Materia botanica”, kā arī garstāsts par Emīlu Dārziņu “Melanholiskais valsis”. Žoludes darbi tulkti angļu, vācu, franču, zviedru, poļu, lietuviešu, ungāru, čehu, bulgāru valodā. Tie izdoti gan dažādos prozas kopkrājumos un antoloģijās, gan atsevišķās grāmatās. Grāmata “Pirmo reizi uz Zemes” ir rakstnieces pirmais darbs bērniem.

Inga Žolude. Foto: Gints Ivuškāns

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Inga Žolude «Pirmo reizi uz zemes»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Lai sajostos kā no citas planētas, nemaz nav jābūt zaļajam vīriņam, taču Inga Žolude, debitējot bērnu literatūrā, izvēlas tieši šādu perspektīvu. Mazais citplanētietis Jūlijs cenšas tikt skaidrībā ar it kā pašsaprotamām lietām: kāpēc jāguļ un jāēd zupa, kāpēc deguns ir tikai viens, un kāpēc zemiešiem draudzība ir tik svarīga un grūta. Grāmata ir kā radīta tehnoloģiski izglītotiem kāpēcīšiem, kuri uzvedas “kā zvaigžņu putekļus pārēdušies lemuri” – tā kairina iztēli, zvirgzdīniskā tradīcijā rotaļājas ar metaforām un nosauc jūtas vārdos. Un arī no priekšā lasāmības viedokļa šī grāmata ierindojas zvaigžņu līgā.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Ingas Žoludes debija bērnu un pusaudžu literatūrā “Pirmo reizi uz Zemes” ir it kā no dzīves nākusi grāmata. Aicinošs lasīšanas kosmos, kas mudina vārdu siltajā miglā satīties pasaulēm, izsekojot labam rakstības stilam, domu strāvām un iztēlei, kas tik būtiska literatūrai, vai to lasītu bērni, pusaudži, pieaugušie vai sirmgalvji.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Inga Žolude «Pirmo reizi uz zemes»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Kā un par ko izstāstīt stāstu bērnam, lai tas būtu interesants un vienlaikus sniegtu jaunas zināšanas, piemēram, par Zemi un citām planētām, saikni starp tām un galaktiku?

Inga Žolude vēstījumu aizsāk ar Mā, Pā un galvenā vēstītāja Jūlija ierašanos izpētes misijā uz Zemes. Izmantojot fantāzijas žanra paņēmienus apvienojumā ar gluži reālu cilvēku dzīves ikdienu, rakstniece saauž stāstu par trīs draugu – Zemes bērniem Krī (Andromēdas) un Hektora (Herkulesa), un citplanētieša Jūlija (Kentauro) noslēgto alianses zvērestu, it kā saslēdzot arī kādas paralēlas, tālas pasaules. Saistošs stāsts par draudzību un vēlmi tikt saprastam. Citplanētieša ierašanās uz Zemes ar uzdevumu izpētīt cilvēkus, to dzīvi, naīvie jautājumi par šīs pasaules kārtību un attiecībām akcentē arī problemātisko Zemes cilvēku attiecībās. Citādība vai ikdienišķu lietu vai norišu neizpratne rada arī komiskas situācijas.

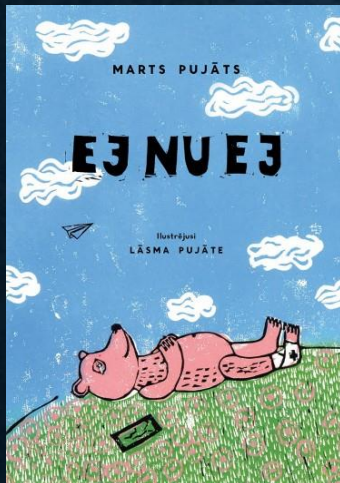
Kā Zemes iedzīvotāji izskatītos no malas, ar ārpusnieka skatu, un kurš reizēm vairāk izskatās vai rīkojas, kā no citas planētas ieradies? Jo “zemes cilvēki redzēja tikai sevi” un “visam, kas bija apkārt, viņi redzēja tikai virskārtu”. “Lai gan visi esam līdzīgi un vienlīdzīgi, vienlaikus mēs visi esam atšķirīgi”. Grāmatu lieliski papildina Kriša Salmaņa zīmējumi.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Marts Pujāts «Ej nu ej»

Laureāts

AUTORS: Marts Pujāts

REDAKTORE: Inese Zandere

ILUSTRĒJUSI: Lāsma Pujāte, Arta Brieža dizains

DARBA NOSAUKUMS: "Ej nu ej"

IZDEVNIECĪBA: Liels un mazs

ANOTĀCIJA: Grāmatas adresāti ir gan pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērni, gan viņu vecāki, gan dažāda vecuma Marta Pujāta dzejas cienītāji, jo šie dzejoļi savieno bērnus un pieaugušos, ļaujot katram vecumam saprast un pārdzīvot tekstus atbilstoši savai pieredzei.

Marts Pujāts pārvērš dzejā savu bērniību – ar tās spilgtajām sajūtām, emocijām, kas uzrodas pēkšņi un nez no kurienes. Pujāta dzejoļos ir bērna pasaulei piemītošā nedrošības un noslēpumainības izjūta, gatavība aizraujošam vai bīstamam pārsteigumam, kas parādās tepat, it kā drošajā pasaulē – istabā, dārzā, aiz loga, vecmāmiņas ierastajā klātbūtnē. "Dzīve ir kā naktī lavīšanās uz tualeti" – biedējoša pat vispazīstamākajā teritorijā. Bērns, kuram vēl tik daudz kas aizliegts, vērojot pasauli, cenšas sevi tajā iztēloties – "kā ir būt mašīnai uz ceļa/ kā ir būt baļķvedējam uz ceļa/ kā ir būt autobusam uz ceļa". Iztēlojoties sevi otra cilvēka, piemēram, vecmāmiņas, ādā, labais, uzticamais pēkšņi tiek apšaubīts un spēle to pārvērš pretējā, briesmīgajā.

Sadarbība ar māsu nodrošina īpaši precīzu izpratni Marta Pujāta dzejoļiem. Lāsmas Pujātes ilustrācijās apvienojas viņas redzējums par pasauli šodien un 80.–90. gados, kad abi ar brāli bija bērni. Apstādinot laiku, viņa atrod atmiņā nospiedumu, kas glabā bērniībā piedzīvoto, un tas izrādās ļoti nozīmīgs un dzīvotspējīgs. Māksliniece izmanto 80. gadu beigu ilustrācijai raksturīgo stilistiku un bērniības nesteidzīgo laika slīdējumu.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Marts Pujāts «Ej nu ej»

PAR AUTORU: Marta Pujāta pirmais dzejoļu krājums "Tuk tuk par sevi" (2000) apbalvots ar Klāva Elsberga prēmiju. Bilingvālais dzejoļu krājums "Двухзвёздочные церкви" (Divzvaigžņu baznīcas) izdots Maskavā 2005. gadā Aleksandra Zapoļa tulkojumā. Otrais Latvijā izdots krājums "Mūsu dziesma" (2006) tapa sešus gadus, un tajā apkopotie teksti izceļas ar apbrīnojamu izteiksmes un domas precizitāti. Pujāta dzeja iekļauta arī latviešu dzejas antoloģijās angļu valodā (2001), bulgāru valodā (2008), zviedru valodā (2008) un lietuviešu valodā (2012), kā arī kopkrājumā "Six Latvian Poets", kas Ievas Lešinskas atdzejojumā izdots Lielbritānijā 2011. gadā. 2013. gadā klajā nāca Pujāta trešais dzejoļu krājums "Nāk gaismā pati lampa", kuram tika piešķirta žurnāla "Latvju Teksti" dzejas balva. Krājums tika nominēts arī balvai "Kilograms kultūras", un tas saņēma Latvijas Literatūras gada balvu kategorijā "Labākais dzejas darbs".

Marts Pujāts. Foto: Gints Ivuškāns

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Marts Pujāts «Ej nu ej»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

Tikai sev raksturīgajā stilā Marts Pujāts ir debitējis bērnu dzejas žanrā, saglabājot savpato redzējumu par lietām, kādas tās ir. Viss, par ko Pujātam ir sakāms kāds vārds, kļūst par sprīdi neparastāks, nekā tas ierasti šķitis. Tāpat kā sarunā ar bērnu ik kustība iegūst jaunu nozīmi un priekšmets — funkciju.

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Ej nu ej – tas ir mudinājums neapstāties, doties. Ej nu ej – sakām arī tad, kad brīnāmies pārsteigumā. Droši soli iegājusi dzejoļos iekšā, patiešām pārsteigta brīnos par ikkatru Pujāta kriukšķīti un krikumiņu. Lasījumā gluži kā vaivariņu reibonī bezgala mežā, kur brieži ragus nolikuši dzērveņu mētrās, beidzot uzzinu, ka burts a un burtenīte ā ir pāris, ka svarīgas atklāsmes rodamas, sekojot pa pēdām zirneklim pa ielu līdz pat baznīcas zvanam, ka slota izskatās pēc otas, ka aita, dinozauri, degunradži un krokodīli, kas patiesībā ir ziloņi, pie kopējā pusdienu galda dzer nevis parastu buljonu, bet buljonu ar lociņiem.

Filozofiski noskaņotie šai grāmatā atradīs atbildi uz pašu galveno jautājumu – kas ir dzīve?

“dzīve ir kā naktī lavīšanās uz tualeti
gar siltām iekārtām, kas nepagurdamas dūc.”

Cīk skaļi spēdama, aicinu mazos un lielos lasītājus izgaršot šo grāmatu. Novēlu labu apetīti, piebilstot – “tikai nenosmērē tapetīti”.

Pieaugušajiem pirms lasīšanas ieteicams izbrādāt grāvi.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Marts Pujāts «Ej nu ej»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Kopš pirmā dzejas krājuma “Tuk tuk par sevi” (2000) aizritējis krietns laiks, un dzejas grāmatā bērniem “Ej nu ej” Marts Pujāts ļaujās būt nebēdnīgs. “Ko lai dara, ka viss kaut kā izskatās” – dzejnieks rotaļājas, jo tur (bērnībā, bērna pasaulē, bērna acīm) daudz kas izskatās gluži citādāk un “rakaris, kam prātā nešpetnības raisās”, var ļauties. Sakot “ej nu ej”, pieaugušais iesēj sava veida neticības devu – tā nevar būt, bet bērnības pasaulē un sajūtās viss ir iespējams. Ir apkārtējā lielā pasaule, un ir bērna pasaule, kurā nauda ir cūciņā, miegs ir salds un visa pasaule robežojas ar paša istabu, kas “pilna mazmazītiņu ķiņķēziņu”, ēdienu, kas negaršo, un jautājumiem cik tālu drīkst iet – tur tālāk ir pasaules mala?

Marta Pujāta veidotā dzejiskā pasaule ir pilna neparastuma, tai nav jābūt loģiskai vai pamatotai. Bērnām tā allaž ir reāla pasaule, lai cik fantastiska tā arī nebūtu. Dzejoļu formā ietverta un tajos spoguļojas, šķiet, paša dzejnieka Marta Pujāta zudusī bērnības pasaule, redzējums, skatījums, kur ikdienišķas realitātes lietas un notikumi apaudzēti ar fantāziju, un pastaigā var doties burtiņš a ar burtenīti ā, kurai “garumzīme saņemta copītē”. Tur var būt savas ačgārnības, kamēr pieaugušo dzīve nav gluži kā tramvajs, no kura var izkāpt, kad apnīk. Iespējams, tur slēpjas valdzinājums un vilinājums, kālab Marts Pujāts azartiski spēlējas. Prieks par brāļa dzejnieka un māsas mākslinieces jauko saspēli.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ieva Melgale, Elizabete Lukšo-Ražinska «Emī un Rū. Robota sirds»

AUTORES: Ieva Melgale, Elizabete Lukšo-Ražinska

REDAKTORE: Ingmāra Balode

MĀKSLINIEKI: Guna Poga (ilustrācijas), Aleksejs Muraško (dizains)

DARBA NOSAUKUMS: "Emī un Rū. Robota sirds"

IZDEVNIECĪBA: Tuta Media

ANOTĀCIJA: Aizraujoša un sirsnīga grāmata zinātkāriem bērniem, kas tapusi pēc detektīvseriāla "Emī un Rū" motīviem.

Emīlija un Rūdis iepazīstas pavisam jocīgā situācijā – kādā pavisam parastā dienā uz mistiskas mājas bēniņiem viņus atvīlina robotiņš Palauzis jeb Pasaules Labklājības Uzturēšanas Ierīce, kurš abus grib padarīt par saviem slepenajiem aģentiem. Tā rodas Čimpiņ-Rimpiņ aģentūra!

Grāmatas lasītājam būs iespēja sekot līdz Čimpiņ-Rimpiņ aģentu gaitām, smieklīgiem un bailīgiem notikumiem, ar ko nākas saskarties, risinot uzdevumus un cīnoties ar sētnieci un citiem pasaules nekārtību cēlājiem. Paralēli aizraujošajiem notikumiem veidojas arī skaista draudzība – starp Emīliju un Rūdi, un varbūt arī robotiņu Palauzi... Bet vai robots maz zina, ko nozīmē draudzība, ja viņam nav sirds?

Grāmatā atrodami ne tikai stāsti, bet arī šifrēti un slēpti ziņojumi, bet komplektā grāmatai pievienotas deviņas skaistas uzlīmes, kuras lasītājs varēs uzlīmēt uz vāka tikai tad, kad būs izlasījis kādu no deviņām grāmatas nodaļām un zinās, kur tai ir īstā vieta.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ieva Melgalve, Elizabete Lukšo-Ražinska «Emī un Rū. Robota sirds»

PAR AUTORĒM:

Ieva Melgalve (1981) ir latviešu rakstniece un rakstniecības pasniedzēja. Literārajai darbībai pievērsusies 12 gadu vecumā. Rakstījusi stāstus, lugas, romānus galvenokārt zinātniskās fantastikas un fantāzijas žanros. Latvijas Literatūras gada balvai nominēta arī 2013. un 2014. gadā.

Elizabete Lukšo-Ražinska (1990) ir latviešu autore un bērnu seriālu scenāriste. Regulāri piedalās literatūras lasījumos. Viņas proza un esejas kopš 2014. gada publicētas interneta žurnālā "Satori" un "Punctum", kā arī drukātos literāros izdevumos.

Ieva Melgalve un Elizabete Lukšo-Ražinska Foto: Gints Ivuškāns un Ģirts Raģelis

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ieva Melgalve, Elizabete Lukšo-Ražinska «Emī un Rū. Robota sirds»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Kad iegadās darīšana nevis ar šādu tādu robotu bēniņos, bet ar Pasaules Labklājības uzturēšanas ierīci jeb Palauzi, ir gluži loģiski nodibināt slepenu Čimpiņ-Rimpiņ aģentūru un novērst nekārtības. Sekot jauniešu Emī un Rū kopīgajām detektīvu gaitām ir aizraujoši ne vien tāpēc, ka “viņi māc atšiverēt visas lietas”, kā uz grāmatas vāka trāpīgi norādījusi sešgadīgā lasītāja Dārta, bet arī tāpēc, ka rosina domāt par draudzību, sērām, rūpēm, briesmām un citām dzīves būšanām. Kaut arī grāmata tapusi pēc detektīvseriāla motīviem, tā lieliski pastāv arī pati par sevi.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Emīlija, Rūdis un robots – mūsdienu bērnības trīsvienība satiekas mansardā. Tā, protams, ir fantāzija, bet viņi visi ir tepat uz Zemes. Un kad šīs divas pasaules satiekas, top gaisma, bērna prāts un dzīves krāsu ilgas.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ieva Melgalve, Elizabete Lukšo-Ražinska «Emī un Rū. Robota sirds»

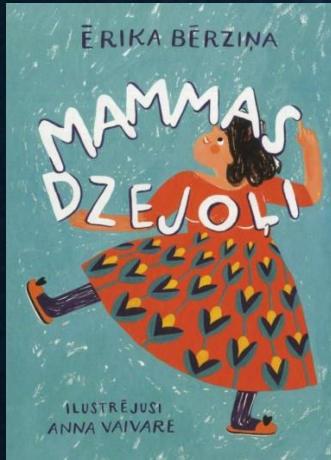
EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Fantāzijas (fantāziju rosinošs) žanrs dažādās laiktelpiskās variācijās un paspilgtinājumos jau ir nostabilizējies rakstnieces Ievas Melgalves rokrakstā. Veidojot tekstuālu saspēli ar Elizabeti Luško-Ražinsku, ilustratori Gunu Pogu un Alekseja Muraško dizainu, tekstā ievijot Sanši šifra alfabētu, radies aizraujošs, interaktīvs stāsts par Emī (Emīliju) Čimpiņu un Rū (Rūdi) Rimpiņu, kuri kļūst par mājas bēniņos mītošā robotiņa slepenajiem aģentiem. Tapis dzīvs un saistošs teksts ar savu neparedzamību. Epizodēs netrūkst noslēpumu un noslēpumainā minēšanas, atšifrēšanā iesaistot arī lasītāju, kuram ir jāļaujas tikt iesaistītam – būt līdzdalīgam ne vien lasīšanas procesā, bet arī tajā, ko teksts slēpj. Stāsta par draudzību pievienotā vērtība ir jautājumi, kas rosina domāt, piemēram, par apkārtējo vidi un cilvēka nesaudzīgo attieksmi pret to, attieksmi citam pret citu. Vai robots, kuram nav sirds, bet gan procesors, spēj (un kāpēc nespēj?) izjust draudzību, kaut arī viņš “nevar iestatīt iekšējās funkcijas”, un vai tas robotam ko nozīmē, ka tas ir “nepilnīgs”?

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ērika Bērziņa «Mammas dzejoļi»

AUTORE: Ērika Bērziņa

REDAKTORE: Inese Zandere

ILUSTRĒJUSI: Anna Vaivare, Arta Brieža dizains

DARBA NOSAUKUMS: "Mammas dzejoļi"

IZDEVNIECĪBA: Liels un mazs

ANOTĀCIJA: Krājums veidojies kā poētiski vērojumi par attiecībām kuplā ģimenē, izmantojot gan bērnu, gan vecāku skatpunktus, lai radītu dzīvu ģimenes kopības izjūtu. Savā ziņā tā ir ģimenes dienasgrāmata, bērni dzimst, aug, veidojas savstarpējās attiecības, tiek piepildīta, atklāta un aizvien paplašināta viņu pasaule. Taču dzejoļu tēlainība un autores spēja jebkurā ikdienas situācijā, kas tik pazīstama visām ģimenēm ar maziem bērniem, atrast kontrapunktu dažādu vecumu atšķirīgajiem redzējumiem, padara šo ģimeni par savējo ikvienam lasītājam

Dzejoļi rāda mammas un bērnu dzīvi kā spēli, kurā noteikumi un uzdevumi nemitīgi mainās, bērniem augot, un katrs ģimenē ir šīs aizraujošās spēles dalībnieks. Mammas un bērnu acīm skatīta, ģimene ir dinamiska atklājumu un pārsteigumu iespēja, jo mīlestība un iejūtība rada jauno un interesanto arī no ikdienas darbiem, rutīnas, strīdiem un putras katliem.

PAR AUTORI: Ērika Bērziņa (1977) ir dzejniece, literatūrkritisku rakstu autore, žurnāla "Mans Mazais" galvenā redaktore. Studējusi filoloģiju Latvijas Universitātē. Organizējusi vairākus starpdisciplinārus kultūras pasākumus, iesaistās kultūras projektu īstenošanā. 2006. gadā iznācis viņas dzejas krājums "Ziemeļu lapsa", ar kuru viņa piedalījās starptautiskajā konkursā jaunajiem dzejniekiem "Bridges of Struga". 2020. gadā iznācis krājums "Mammas dzejoļi". Ērikas Bērziņas dzeja angļu valodā tika publicēta jauno dzejnieku antoloģijā "Bridges" (2007).

Ērika Bērziņa. Foto: Gints Ivuškāns

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ērika Bērziņa «Mammas dzejoļi»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

Ērikas Bērziņas “Mammas dzejoļi” ir stāsts par ikdienas likstām un varoņiem, kas tiek ar tām galā. Viņi rūpējas, lai zeķe būtu pareizajā kājā, putra gana tīkama un pastaiga pa ielu droša. Kur dzīve ir drūzma, tur arī daudz briesmu. Bet nav nevienas, par kuru mamma Bērziņas dzejoļos jau nebūtu parūpējusies. Apskaužama ir gādība, kas viņai piemīt.

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Tik liela, silta, smaržīga mamma-piena kannā ar vienu bērniņu opā un otru vēderā pie plīts tik skaisti valda savu saimi rūpēs, steigā, nemierā un mīlestībā, bet bērnu saulītē-pasaulītē īstenība ir sapnis un sapnis ir īstenība. Tur vilks pārzina mazbērnu gaitas labāk par vecmāti, vanna raud, tāpēc ka tukša, raud tik ilgi, kamēr nav vairs tukša, tur akmentiņi ir lietūs lāses un salūts, bet zebra, kas nogūlusies uz ielas, ir jāsvaicina, sakot čau.

Viņiem nav ļoti viegli. Bērniem gribētos pamukt no aizliegumiem un paballēt kopā ar kaijām debesīs, mammai negribas uz lielo darbu. Melnos mākoņus virs viņu galvām, kad viņi ķērc kā drūmie, melnie putni, ēzdami melnu maizi un dzerdami melnu kafiju, prot izklienēt māsas koši dzeltenā kleita.

Mans mīļākais dzejolis šajā grāmatā vēsta par mammas un tēta gultu – ģimenes kopējo miega kuģi ar segas burām uz sapņu salu.

LABĀKAIS DARBS BĒRNIEM

Ērika Bērziņa «Mammas dzejoļi»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Kopš Ērikas Bērziņas dzejas krājuma “Ziemeļu lapsa” iznākšanas 2005. gadā ir aizritējis laiks. “Mammas dzejoļi” atklāj šo starplaiku – mamma, kas reizē ir pati dzejniece, tikpat labi var būt jebkura mamma līdzīgā ikdienas (mājas) dzīvē ar saviem pārsteigumiem un savu šķietamo vienmuļību, taču autore šai ikdienībai spēj piešķirt savu burvību un pat neatkārtojamību, bērni taču (iz)aug. Pašas pieredzē balstītā ikdiena transformējas dzejas poētiskā pasaulē; dzejoļu formā azartiski un sprigani izstāstīta ikdiena – ar ģimenes portretu, brokastīm, kad “rīta putrā / sviesta saule”, ceļu uz bērnudārzu, ceļā pamanīto, nevaļu, steigu, zobu tīrīšanu, mazgāšanos, gulētiešanu, krekšķi utt. Kā dzejniece Ērika Bērziņa spēj tikt pāri mammas ikdienības lomai? Viņa raksta, dzejas rindās iedzīvina (fiksē) mammas gaitas ar dzejas poētiskajiem līdzekļiem – vārdu spēlēm, salīdzinājumiem, metaforām, līdzībām, sava veida rotaļību – veido tādu kā paralēlu stāstu ikdienībai. Un to lieliski papildina Annas Vaivares košās ilustrācijas.

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Lauris Veips «Interesantās dienas»

AUTORS: Lauris Veips

REDAKTORS: Artis Ostups

DIZAINS: Tom Mrazauskas un Aleksejs Muraško

DARBA NOSAUKUMS: "Interesantās dienas"

IZDEVNIECĪBA: Orbīta

ANOTĀCIJA: "Laura Veipa dzeju raksturo lieliska humora izjūta, oriģināla tēlu sistēma un frāzes tīrība. Veips savā dzejā atvēl vietu arī sarunvalodas ietekmei un protestam pret uzspēlētu intelektuālismu. Poētikas līmenī Veipa dzeja ir filigrāna, savukārt aprakstīto pārdzīvojumu līmenī – viscaur atklāta un pat nedaudz neveikla. Tieši tāpēc viņa dzejoļi piedāvā gan skaistuma, gan aizkustinājuma pieredzi. Lasītājs šajā krājumā satiks jaunu un apmulsušu cilvēku, kurš mēģina saprast savu pagātņi (pamatā bērnības un izjukušu attiecību notikumus), kā arī tagadnes grūtsirdību," raksta izdevēji.

PAR AUTORU: Lauris Veips (1992) – dzejnieks. Studējis Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē, kur ieguvis bakalaura un maģistra grādus, šobrīd studē LU Vēstures un filozofijas fakultātē magistrantūrā. Strādājis Latvijas Sabiedrisko mediju portāla angļu valodas redakcijā. Kopā ar Mariju Luīzi Meļķi, Raimondu Ķirķi, Kirilu Ēci un Robertu Vilsonu literatūras žurnāla "Žoklis" redaktors. Kopš 2016. gada *Satori*, *Punctum*, *Domuzīme* publicēta dzeja un publicistiski teksti, kā arī prozas un dzejas tulkojumi no angļu, krievu, grieķu, franču valodas. Veidojis ziņu sižetus par literatūru, piemēram, Latvijas Radio pārraidīto sēriju "Jaunie Latvijas dzejā", kā arī vada literatūras raidījumu "Bron-Hīts" Radio NABA ēterā. 2018. gadā iekļauts jauno dzejnieku antoloģijā "Kā pārvarēt niezi galvaskausā?"

Lauris Veips. Foto: Gints Ivuškāns, "Punctum"

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Lauris Veips «Interesantās dienas»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS *(Dzejnieks, publicists un filozofs)*

Vieglums un aizrautība, ar kādu sevi dzejā piesaka Lauris Veips, raisa vienīgi skaudību. Viņš, šķiet, priecājas par katru vārdu, teikumu un prātā ienākušū frāzi tā, it kā valodu būtu izdomājis tikai viņš un tikai nupat. Publikācija grāmatā rada nedaudz citu iespaidu, kas atšķiras no neatdarināmās intonācijas, ar kādu jaunais dzejnieks lasa savus dzejoļus publikas vai draugu priekšā. Ironija var nebūt nolasāma vai arī tieši otrādi – tā mulsina un rada pārpratumus, bet tikai šādā veidā iespējams atsijāt paliekošu literāru tekstu no pārejošām aušībām. Mīlīgs krājums, kas liek ar nepacietību gaidīt, kā turpināsies šis abpusēji sarežģītās un nedaudz pat seksuālās attiecības ar rakstīto vārdu.

RAIMONDS ĶIRĶIS *(Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis)*

Laura Veipa debijas krājums “Interesantās dienas” ir pirmā nozīmīgā dzejoļu grāmata latviešu valodā, kuras autors dzimis jau pēc neatkarības atgūšanas un tik intensīvi atsaucas uz pašu jaunāko laiku izraisītajām psihoemocionālajām sekām jaunieša pasaules uztverē. Aizkustinošs ir Veipa šķelmīgais rakstības stils, kurā tikpat kā nav izšķirama vaļsirdīga atzišanās no cietsirdīga atraidījuma, sarežģītu stāvokļu interpretācijas no āmura pa galvu. Daži dzejoļi ir līdzvērtīgi labākajiem *VICE* video, citi — filmai “Titāniks”. Bet izcilākie ir līdzīgi tikai paši sev.

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Lauris Veips «Interesantās dienas»

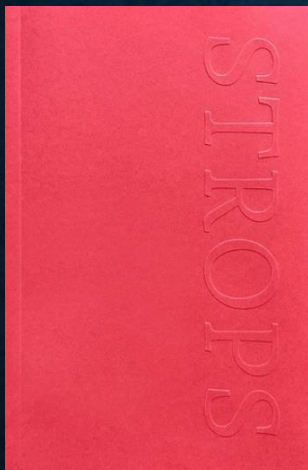
EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Ja man būtu jēlkāda teikšana šajā pasaulē, tad krājumu būtu nosaukusi kā dzejoli 14. lapaspusē – “zēns, kuram no galvas aug antenas”. Jo tāds ir Veipa liriskais varonis – nedaudz skumjš (kā jau mēs visi), naktī runā nesaprotamās mēlēs, bet dienā uztvertie signāli nogurdina, jo atgādina jūru, koku lapas vējā un sensenās mājas. Veips, it kā atgaiņājoties no vientulības un skumjām, draugojas ar pašironiju, taču tas nebūt nepārvērš visu farsā un nenoslāpē kopējo viegli pelēcīgo noskaņu, ka nāksies vien pašam tikt ar visu galā. “ja runā ar tukšumu./ tukšums var atbildēt./ un tad tu būsi ļoti apjucis.” Jāatzīst, ka Veips noteikti nerunā ar tukšumu, viņa dzejas rindas sasniedz dzirdīgas ausis un – nevairīšos klišejas – sirdis. Jo tajās skan ne tikai viena mazā cilvēka nesapratne un neiederība, bet arī drusciņa kvalitatīvas pasaulīgas smeldzes.

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Ivars Šteinbergs «Strops»

AUTORS: Ivars Šteinbergs

REDAKTORS: Artis Ostups

DIZAINS: Armands Zelčs

DARBA NOSAUKUMS: «Strops»

IZDEVNIECĪBA: Neputns

ANOTĀCIJA: Ivars Šteinbergs pie debijas krājuma strādājis ilgi un rūpīgi – pirmās dzejas publikācijas parādījušās jau 2012. gadā, izpelnoties laikabiedru interesi un atzinību.

Krājuma redaktors Artis Ostups: «Šteinbergs vienlīdz labi pārvalda gan panta formu, kurā viņš veido neparastas tēlu kombinācijas, gan dzejprozi raksturīgāko stāstījumu. Autoram ir stilizētāja talants: atsevišķi teksti veidoti citu autoru manierē, tāpat asprātīgi apspēlēts akadēmiskais diskurss. Šteinberga dzejoļu intonācija svārstās starp ironisku un nopietnu; saturiski autors pievēršas galvenokārt dzīvības un nāves tematikai un ikdienas dīvainībām. Viņam padevies krājums, kas spēcīgi papildina latviešu jauno dzejnieku uznācienu.»

PAR AUTORU: Ivars Šteinbergs (1991) – dzejnieks, atdzejotājs. Latviešu presē publicē dzejoļus, atdzejojums un literatūrkritiskus rakstus kopš 2012. gada. Strādājis kultūras žurnālistikā, vadījis literatūras raidījumu "Bron-Hits" radio "NABA", 2017. gadā saņēmis Fulbraita stipendiju un 2018. gadā Ņujorkas štata universitātē Bingemtonā (ASV) ieguvis maģistra grādu salīdzinošajā literatūrzinātnē. Studē doktorantūrā Latvijas Kultūras akadēmijā Kultūras teorijas programmā. 2020. gadā nominēts Normunda Naumaņa vārdā nosauktajai gada balvai mākslas kritikā.

Ivars Šteinbergs. Foto: Agnese Zeltiņa, "Punctum"

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Ivars Šteinbergs «Strops»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

Salīdzinoši ilgi (dzejoļi rakstīti deviņu gadu periodā) tapušajā debijas krājumā “Strops” Ivars Šteinbergs uzrāda — visi diskursi ir uzlaužami, mēles atdarināmas, stili — piesavināmi. Turklāt tas tiek paveikts nevis ar debitantam raksturīgu sevis meklējumu patosu, bet jau rūdīta vārda meistara aprēķinu, apliecinot, ka pacietība ir vērtība arī šajā arodā. Šteinberga galvenais trumpis un instruments, ar kuru nezaudēt pašam sevi, ir ārkārtīgi sirsnīgā ironija gan par dažādām kariņējamām mūsdienu sabiedrības izpausmēm, gan tekstuālo tradīciju, kurā dzejnieks itin brīvi arī dzīvojas. “Strops” ir ne tikai autora, bet arī visas latviešu dzejprozas veiksmē; šī forma ir Šteinberga dabiskā dzīvotne, pat ja vietām izliekas par citam piederošu. Krājums jautā, vai katra cilvēka unikalitāte nav mūsdienu mīts, un liek piesardzīgi cerēt, ka veidosies arvien jauni diskursi, kuru klēpī atskārst savu mazumu.

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Ar krājuma nosaukumu “Strops” Ivars Šteinbergs, protams, ir trāpījis kā naglai uz galvas: smalki stilizētās etīdes zumēt zum galvu reibinošā stereofonijā. Daļa no dzejoļiem un epifānijām ir kā reveranss vairākiem spilgtiem mūsdienu autoriem, taču arī tie, tāpat kā “no sevis” rakstītie, tver savrupus dzīves mirkļus caur dažādām prizmām un lielā tuvinājumā, turklāt valodā, kas ir krāšņa un ar ļoti reljefu faktūru.

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Ivars Šteinbergs «Strops»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Kāds viedais reiz sacīja, ka “pasaule ir salta, rupja un grēkus neatlaiž, mēs visi tajā sitamies kā saulē kveldēti teļi, kāpjot viens otram uz galvas, kaut patiesībā gribam tikai tuvību, kas šajā neceļos gājušajā sabiedrībā pakāpeniski izsīkst”. Un tad visbeidzot ierodas Šteinberga “Strops”, kas ar savu silto polifoniju – vietām daiļskanīgu, citviet griezīgu – liek ieraudzīt sevi un šo salto, rupjo un grēkpilno pasauli pavisam no cita skatpunkta un apjaust, ka arī humanitārā izglītība var dzīvē itin labi noderēt. Ir veldzējoši tā uz brīdi nonākt fantāzijā, kur nekad līdz galam nesaproti – joks tas viss vai pa īstam. Ir jāslavē Šteinberga tiecība rakstīt par tādiem tematiem kā nāve un ikdienas dīvainības, pārlietu neaizraujoties ar puicisku paštīksmināšanos un vīzdenīgu zobošanos. Jo kuram gan mūsdienās nepiemīt tieksme pārlietu aizrauties ar savu personību?

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Andris Kalnozols «Kalendārs mani sauc»

Laureāts

AUTORS: Andris Kalnozols

REDAKTORS: Henriks Eliass Zēgners

DIZAINS: Tom Mrazauskas

DARBA NOSAUKUMS: "Kalendārs mani sauc"

IZDEVNIECĪBA: Orbīta

ANOTĀCIJA: Romāna "Kalendārs mani sauc" centrālais tēls ir jauns vīrietis ar grūti definējamu garīgās veselības stāvokli. Brīžiem šķiet, ka viņa prāts strādā kā bērnam, citkārt – ka labāk nekā vairumam pieaugušo. Stāsta struktūru veido vietējās mazpilsētas mācītājam rakstītas vēstules, kurās galvenais varonis reflektē par savā dzīvē notiekošo, tādējādi iepazīstot pats sevi un apkārtējo pasauli. Nelaimīga iemīlēšanās viņu novedusi pie eksistenciālas nepieciešamības no galvas iemācīties katra kalendāra datumā svinamās vārdadienas, lai "nokļūtu tuvāk" iecerētajai meitenei, proti, – starp visiem vārdiem atrodams arī viņējais. Oskara jeb Kalendāra atmiņas īpatnības un spēja pārdabiski koncentrēties uz specifiskiem uzdevumiem ne tikai atklāj ļoti īpatnēju psiholoģisko varoņa portretu, bet arī dzen uz priekšu aizkustinošus, aizraujošus un uzjautriņošus notikumu pavērsienus. Taču spēcīgāk par visu iepriekšminēto nostrādā emocionāli nepastarpinātās varoņa atklāsmes par cilvēkiem un to savstarpējām attiecībām, kuras šķietami deformētā apziņā atklāj ar naivu patiesumu.

PAR AUTORU: Andris Kalnozols (1983) – rakstnieks, dramaturgs un režisors. Ieguvis bakalaura un maģistra grādu Latvijas Kultūras akadēmijā. 2004. gadā kopā ar Ģirtu Šoli, Gintu Širmeli-Širmanu un citiem jaunajiem aktieriem un režisoriem nodibinājis eksperimentālu leļļu un objektu teātra truppu "Umkā.lv", bijis tās izrāžu līdzautors un aktieris. Iestudējis savus dramaturģiskos darbus: "Labākais cilvēks Tahkurannā" (*Dirty Deal Teatro*, 2013, nominācija Latvijas Dramaturgu ģildes speciālbai), "Benzīnvīrs" (*Dirty Deal Teatro*, 2015), "Aizvakar vienmēr" (Ģertrūdes ielas teātris, 2016). Dramatizējis teātrim Šarla Pero pasāku "Runcis zābakos" (Liepājas teātris, 2012, režisors Mārcis Lācis, izrāde nominēta Spēlmaņu nakts balvai kategorijā "Gada izrāde bērniem vai jauniešiem"). Literāro darbu publikācijas kopš 2001. gada, dzejoļi publicēti laikrakstos "Literatūra un Māksla Latvijā", "Talsu Vēstis", "Pedvāles burtnīcā", interneta žurnālā "Satori".

Andris Kalnozols. Foto: Kristaps Kalns

Andris Kalnozols
Kalendārs mani sauc

SPIILGTĀKĀ DEBIJA

Andris Kalnozols «Kalendārs mani sauc»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Ko lai uzdāvina cilvēkam, kuram viss ir, ko lai pasaka par grāmatu, par kuru visi jau ir izsacījušies? Nenoliedzami – Kalnozola Oskars “Iec” ārā gan no 2020. gada Latvijas literatūras aktualitātēm, gan no kopainas krietnākā laika griezumā. Ne tas ir romāns, ne stāstu krājums, ne luga, ne arī laikmetīgās dzejas almanahs, bet laikam jau tieši tāpēc arī “Kalendārs” spēj uzrunāt tik daudzus un dažādus lasītājus, jo necenšas rātņi pakļauties kādiem vispārpieņemtiem kanoniem vai normām, tajā pašā laikā gana veiksmīgi izvairās no pusaudzīgām dumpinieciskumam līdzīgas manieres spīrināties pretī it visam tīri spīta pēc. Šķiet, tas patiešām ir stāsts par Oskaru – viņu, nevis mani, viņu, ko es it kā redzu, bet tomēr nē. Un ne jau tāpēc, ka būtu akls, bet gan tāpēc, ka man neviens par viņu līdz šim nebija tā labi pastāstījis. Un var tikai nobrīnīties, kā īsiem, brīžam pat strupiem un aprautiem teikumiem, var piemist tik poētiska jauda.

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Andris Kalnozols «Kalendārs mani sauc»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGA MEŽARAUPE (*Tulkotāja*)

Labā literatūrā rakstniekam ir maģisks spēks: tas, ko viņš raksta, kļūst par īstenību, un Andra Kalnozola romāna Oskars Kalendārs nūdien ir ieradies uz palikšanu ne vien latviešu literatūrā (lūdzu, iekļaujiet to skolas programmā!), bet arī mūsu dzīves ainavā. Laikā, kad daļa latviešu mākslinieku uzstāj uz tiesībām nebūt politikorektiem (lai ko tas arī nozīmētu), Oskara vientiesīgā vēstuļdienasgrāmata uzrunā lasītāju ar lielu cilvēkmīlestību un iecietīgumu, balsī, kuras izteiksme ir perfekti pieskaņota vēstītāja personībai. Tas gadījums, kad ļaujies savīņojumam par to vien, ka pasaulē ir kaut kas tik skaisti uzrakstīts.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Līdz ar Andra Kalnozola debijas grāmatu “Kalendārs mani sauc” latviešu literatūrā spoži atdzīvojies Marģera Zariņa gars. Zemi uzvar citādie, tie, par kuriem visi stāsta piedzīvojumus, bet paši diez vai gribētu tādi būt. Zariņam tuva bija mazpilsētu poētika, tā arī Kalnozolam – Oskars no Talsiem. Autoram izdevies citādo plašumu ar dramaturģisku meistarību uzlikt uz valodas skatuves. Lasot un jūtoties kā vienīgajam skatītājam, gribas pierauties kājās un saukt – bravo!

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Elvīra Bloma «Izdzēstie attēli»

AUTORE: Elvīra Bloma

REDAKTORS: Arvis Vīguls

DIZAINS: Tom Mrazauskas un Aleksejs Muraško

DARBA NOSAUKUMS: “Izdzēstie attēli”

IZDEVNIECĪBA: Orbīta

Elvīra Bloma
Izdzēstie attēli

ANOTĀCIJA: Raksturojot Blomas dzeju, krājuma redaktors Arvis Vīguls teic: “Kā lasītāju Elvīras Blomas dzejā mani īpaši uzrunā ievainojamas atklātības un tiešuma, pat skarbuma saspringtās attiecības, kā arī cikliskums struktūrā un domāšanā. Pēdējā dēļ krājumā galvenokārt pārstāvēti nevis atsevišķi kadri, bet attēlu/dzejoļu sērijas/cikli. Selfiju un portretu fonā – pavisam konkrēta un dzīva XXI gadsimta otrās desmitgades Rīga. Autore sevi piesaka kā spēcīgu poētisko individualitāti ar savu īpašo balsi, kas pārsteidz ar savdabīgu maiguma un skarbuma sintēzi, kas dzejoļiem un to cikliem piešķir spraigumu un spriedzi. Elvīras Blomas dzeju atzinīgi novērtē arī citi kolēģi, uztverot viņu nevis kā iesācēju, bet gan kā jau nobriedušu balsi jaunākajā latviešu dzejā, kuras debijas krājums ir silti un nepacietīgi gaidīts notikums.”

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Elvīra Bloma «Izdzēstie attēli»

PAR AUTORI: Elvīra Bloma (1986) dzeju raksta kopš 2014. gada un ir publicējusies žurnālos "Latvju teksti", "Domuzīme", interneta žurnālos "Satori", "Punctum", kā arī citos literatūras medijos. Piedalījusies vairākās *Satori* vasaras nometnēs, ir viena no *Satori* grāmatžurnālu "Receptes" un "Debesis un elle" autorēm un atdzejotājām. Blomas dzeja tulkota angļu valodā un iekļauta Latvijas literatūras centra "Books to Fall for" dzejas brošūru sērijā. Elvīra Bloma ir arī projektu vadītāja un muzeja speciāliste, strādājusi Raiņa un Aspazijas muzejā Baznīcas ielā, darbojas "Punctum" festivāla projektā, sakārtojusi dzejas krājumus "Aspazija. Rainis. Reloaded", "Monta Kroma. Re:", kā arī piedalījusies īsprozas parafrāžu grāmatas "Regīna Ezera. Re:" tapšanā kā projekta vadītāja. Sastādījusi latviešu laikmetīgās dzejas izlasi latviešu un somu valodā "Ja aizmirsti savu vārdu" (2020). Bijusi arī literatūras pasākumu rīkotāja kultūrvietā "Hāgenskalna komūna" un viena no komūnas avīzes "Aspirīns" veidotājām. Elvīra Bloma atdzejo no angļu valodas, līdz šim atdzejoti ASV dzejnieku Nika Flinna, Amita Madžmudāra, Asjas Vadudas u.c. darbi. Piedalījusies platformas "Latvian Literature" rīkotajā atdzejas darbnīcā, kur atdzejojusi skotu dzejnieku Tesas Beringas, Semjuela Tonga, Patrika Eringtona un Rozannas Vatas dzeju.

Elvīra Bloma. Foto: Kristaps Kalns

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Elvīra Bloma «Izdzēstie attēli»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

ILMĀRS ŠLĀPINS (*Dzejnieks, publicists un filozofs*)

Elvīra Bloma teicami īstenojusi to, ko mēs tā vēlamies redzēt jauna autora attieksmē pret savu vietu literatūrā – viņa mērķtiecīgi pielaiko, izmēģina, pārbauda un testē dažādus dzejrades paņēmienus, izgudro jaunus, sakārto tos savdabīgā herbārijā un ar interesi vēro iegūto rezultātu, bet pēc rūpīga izvērtējuma ļauj to darīt arī mums. Sadzīves ainiņu, attēlu, fiksētu tekstu un noskaņojumu apraksti šeit pilda ne tik daudz dokumentējošu, cik translējošu funkciju – pārvēršot vienu tekstu otrā, tas iegūst jaunu saturu un jaunu iespēju ieskatīties viņpus autora bezkaislības maskas.

RAIMONDS ĶIRĶIS (*Dzejnieks, atdzejotājs un literatūrkritiķis*)

No sešiem cikliem, grandiozās poēmas “Sieviete parastā” un diviem dzejoļiem veidotais Elvīras Blomas krājums “Izdzēstie attēli” ir 2020. gada dumpīgākā dzejoļu grāmata. Iemesls tam ir Blomas cilvēcīgi neglītā un spurainā estētika, kas smeļas no dzīves netaisnības apziņas un ilgām pēc radikālas atklātības kā attiecībās, tā tekstā. Spraigais verlībrs ir vienkāršs, bet prasmīgi plosīts, veidojot fragmentētu mūsdienu jūtu panorāmu. Būtiskākais Blomas pienesums, šķiet, ir pilnīga pašcenzūras neesamība: viņas dzejoļi ir saspīlēti godīgi, tos neierobežo nekas. Arī visatļautība var būt ētiska.

SPILGTĀKĀ DEBIJA

Elvīra Bloma «Izdzēstie attēli»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Paldies Dievam, ka "Izdzēstie attēli" pēc izdzēšanas no telefona (?) un atmiņām (?) tomēr saglabājušies neizdzēšamā, labā grāmatā. Poēma "Sieviete parastā", šķiet, kļuvusi par Elvīras Blomas zīmolu. Ar ugunīgu temperamentu apveltītā Latvijas 21. gs. sākuma sieviete parastā ar abām rokām grābj dzīvi, ar pilnu krūti karo dvēseļu karos, kurus viņas vecaimammai nesaprast. Sieviete parastā netiek izsūtīta uz Sibīriju, bet patriotiski pie karoģa kāta līdz uzvarošām beigām cīnās par savu mīlas objektu – cik eleganta, pikanta, blomiska pašironija. Sūrajā sadzīvē ziemeļblāzma ir gāzes plīts riņķos, knapa pārtika, indīga nauda, parādi, bāri, šampis, dejas uz galda.

Tik daudz sulīgas vulgaritātes, patiesas, latviskas lamāšanās, pat lādēšanās un turpat blakus tik silti un rūpīgi sanumurētas pašai savas 15 ilgas.

Arī Aspazija, Elvīras Blomas darbabiedrene Baznīcas ielā 30, jaunībā līdzīgi bļautījās kā traka. ("Es grauju, un pasaule plaisā!")

Frizūras gan viņas abas saveidojušas binārajās opozīcijās.

Deviņpadsmit tēzēs grāmatas noslēgumā tiek sludināts, ka visi mēs esam maukas. Iespējams, ka tā arī ir.

MŪŽA BALVA

Lalita Muižniece

Laureāts

PAR LAUREĀTI: Rakstniece un valodniece Lalita Muižniece dzimusi 1935. gada 11. augustā dzejnieces Rūtas Skujiņas un rakstnieka un žurnālista Jūlija Lāča ģimenē. Tēvs 1940. gadā kļuva par labklājības ministru un izglītības tautas komisāru, taču 1941. gadā ticis apcietināts un gājis bojā. 1944. gada rudenī Lalita ar mammu un māsu dodas bēgļu gaitās uz Vāciju, dzīvo latviešu bēgļu nometnēs Minhenē, Fišbahā un Dillingenā un mācās latviešu bēgļu nometņu skolās. 1950. gadā emigrējusi uz Amerikas Savienotajām valstīm. Pirmie dzejoļi tapuši 1944. gadā, kas pierakstīti burtnīciņā uz kuģa, dodoties bēgļu gaitās, taču gājuši zudībā.

L. Muižniece absolvējusi Rietummičiganas Universitāti, bijusi ilggadēja Rietummičiganas Universitātes latviešu valodas kursu lektore un latviešu studiju programmas vadītāja. Veidojusi mācību grāmatas trimdas latviešu skolām, vadījusi latviešu valodas seminārus trimdas latviešu nometnēs un Garezera vidusskolā. Interesi par valodniecību raisījis profesors Jāzeps Lelis "2x2" nometnēs ASV. Sākot ar 1970. gadu, Lalita ir profesore Rietummičiganas Universitātes valodu fakultātē. 1981. gadā, pateicoties viņas aizrautībai, universitātē iedibināts latviešu valodas fakultatīvais kurss, programma darbojas līdz pat Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanai. Ar Lalitas un viņas vīra Valža Muižnieku atbalstu izveidots Latviešu Studiju centrs Kalamazū. 1981. gadā Lalita Mičiganas Universitātē Annārborā iegūst doktores grādu lingvistikā. Izstrādājusi jaunas un modernas valodas mācīšanas metodes trimdā dzimušo latviešu valodas mācīšanai. No 1993. līdz 2004. gadam lasījusi lekcijas par latviešu tautsdziesmu valodu un trimdas dzeju Latvijas Universitātē un Latvijas Kultūras akadēmijā.

70. gados trimdā ASV izdots viņas dzejoļu krājums "Žuburu rota" un dokumentālās prozas darbs "Pēdas" un vēlāk arī citi literārie un ar valodniecību saistītie darbi. Publicējusies arī latviešu trimdas izdevumos "Mēs", "Ceļa Zīmes", "Jaunā Gaita", "Treji Vārti", "ELJAs Informācija", "Austrālijas Latvietis", "Londonas Avīze". Bijusi trimdas literāro periodisko izdevumu "Jaunā gaita", "Mazputniņš" un "Mēs" redaktore.

2014. gadā atgriezusies uz dzīvi Latvijā. 2020. gadā apgādā "Mansards" nākusi klajā L. Muižnieces grāmata "Pēdas. Melita Rīgā", kurā iekļauti divi prozas darbi - "Pēdas" par liktenīgajiem 1941.–1945. gadiem un stāsts par viesošanos Latvijā 1974. gadā "Melita Rīgā". 2020. gadā Vītola fonda paspārnē dibinājusi Valža Muižnieka piemiņas stipendiju ar mērķi atbalstīt baltu filoloģijas nozari un tajā studējošos Latvijas Universitātē.

Foto: Edmunds Brencis, žurnāls "Ir"

MŪŽA BALVA

Lalita Muižniece

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Teodors Zeltiņš reiz aprakstīja jaunās dzejnieces Lalitas Muižnieces dzeju kā klusinātu mākoņu gaismu, piebilzdams, ka tādā gaismā ir vieglāk mest laipu pār laiku un paaudžu plaisu. Tā Lalitai Muižniecei ir izdevies – atstāt pēdas pār šo laipu – nemainīgi mīlot latviešu valodu, strādājot ar to ikdienā Amerikas trimdas vidē. Nākusi no latviskās Skujiņu-Lāču kultūras dzimtas, to turpinājusi meitā, dzejniecē Sarmā Muižniecē un dzīvesdrauga Valža Muižnieka piemiņas stipendijā. Laipa no Kalamazū un Ņojorkas pievārtes, valodas draudzībā ar Gunaru Saliņu pavadot daudzus ceļus pirms došanās mājup, nu mesta uz Mežaparku, lai turpinātu ziedos un valodā dzīvot savu latvisko ikdienu.

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Kas ir Latvija? Vai tikai tas, kas notiek šeit un tagad, skaļi sadzirdams visām ausīm un visām acīm skaidri saskatāms, vai arī viss tas, kas sirdī un dvēselē deg, lai tur vai kas, siltām rokām lolots un audzēts, lai nodotu tālāk, lai dalītos, bet tālu, tālu prom un palicējiem ikdienībā neredzams? Lalita Muižniece visu mūžu vairojusi Latviju pasaulē – caur savu pedagoģisko un pētniecisko darbu, caur aktīvu darbošanos trimdas latviešu kultūras izdevumos un apvienībās, caur saviem īstēni emocionālajiem un maģiskajiem dzejas un prozas darbiem. Mīlestība nav ne saskaitāma, ne izmērāma – to var vienīgi sajust. Arī tad, ja tālu. Kur tu paliki? Apmaldījos. Trīsdesmit trīs gadi. Pēdas krustām. Lokos. Apļos. Ej taisni. Taisni nevar. Es gribu saprast, bet saprašana negozējas ceļa vidū. Tā slēpjas aiz vārdu un rakstu grēdām, aiz saukļiem, aiz taisnošanās, aiz nosodījumiem, aiz īsredzības, aiz pēcnotikuma gudrībām, aiz gļēvuļības, aiz bravūrības, aiz solījumiem, aiz deklarācijām, aiz cerībām, aiz līgumiem, aiz izmisuma, aiz nodevības, aiz mīlestības. - - Un atbildes? Atbildes ir meklēšanā.
Lalita Muižniece, “Pēdas. Melita Rīgā”

MŪŽA BALVA

Lalita Muižniece

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Nosvinējusi devīto dzimšanas dienu, 1944. gada rudenī Lalita Muižniece atstāja Latviju. “Rakstīšana un lasīšana bija tikpat ikdienišķa kā spēlēšanās smilšu kastē vai staigāšana pa Mežaparka priežu mežiem.” Pēc dzīvošanas dažādās bēgļu nometnēs Vācijā ilgi gadi nodzīvoti Amerikas vidienē Kalamazū, nu jau vairākus gadus viņa dzīvo Mežaparkā. Mājās, kuras sirdī bija allaž kopā ar viņu. Tāpat kā latviešu valoda, literatūra, folklorā, par kuru viņa raksta un domā, par kuru viņa savulaik stāstīja svešumā dzimušajiem jauniešiem, veidojot viņu tiltus ar Latviju un, Latvijai atgūstot neatkarību, par latviešu dzeju trimdā un latvietību viņa stāsta studentiem Latvijā.

Tilts, kas savieno reiz šķirto, ir Lalitas Muižnieces iekšējā emocionālā saite. Tas atklājas arī literārajos darbos.

Neklātienē apguvusi latviešu ģimnāzijas pilnu latviešu valodas un literatūras kursu, viņa kļuva par profesori ar doktores grādu lingvistikā, Rietummičiganas Universitātes valodu fakultātē iedibināja latviešu valodas fakultatīvo kursu (1981–1993), izveidoja latviešu Studiju centru Kalamazū. Tapa vairākas latviešu valodas mācību grāmatas, kā arī nozīmīgais pētījums “Latviešu valodas praktiskā fonoloģija” (2002).

“Cērt, cērt uz riteņiem savu māju, / tā rīpos no kalna kalnā, / pāri robežām, / līdz pat mājām,” dzejas rindās teic Lalita Muižniece. Iepazinusi arī padomju Latvijā tapušos darbus, galvenokārt dzeju, viņa rada sabalsojumu, atzīstot: “Es nejutu to, kas šķir.”

Lalita Muižniece nesavtīgi dalās savās zināšanās, savās vērtībās, savā sirds siltumā ar katru, kurš vēlas saņemt, zināt un šīs zināšanas tālāk dot.

MŪŽA BALVA

Gunārs Bībers

Laureāts

PAR LAUREĀTU: Literatūrzinātnieks, literatūrkriķis un profesors Gunārs Bībers dzimis 1931. gada 9. decembrī Alsviķu pagasta Aizkalnos. Beidzis Alūksnes vidusskolu, ieguvis bakalaura, maģistra un doktora grādu baltu filoloģijā Latvijas Universitātē. G. Bībers ir ilggadējs un leģendārs, studentu iemīlots un atzinīgi vērtēts Latvijas Universitātes Filoloģijas (tagad Humanitāro zinātņu) fakultātes un Latvijas Kultūras akadēmijas pasniedzējs, kas izskolojis ne tikai vairākas Latvijas filologu, rakstnieku, dzejnieku un literatūrzinātnieku paaudzes, bet arī latviešu aktierus, teātra un kino režisorus, dramaturģus, horeogrāfus un kultūras producentus. Studentu vidū draudzīgi dēvēts par “Bīberīti”. Darbu Latvijas Kultūras akadēmijā Kultūras vēstures katedras vadītāja un pedagoga amatā no 1991. gada līdz 2011. gadam atzīst par savu laimīgāko posmu akadēmiskās pedagoģijas darbā, sniedzot profesionālu un emocionālu piepildījumu prasmīgu pedagoģu un aizrautīgu studentu vidē. Jauno dramaturģu skološanai Latvijas Kultūras akadēmijā radījis speciālu lekciju kursu par dramaturģijas vēsturi. Sarakstījis vairākas Latvijas dramaturģijai veltītas grāmatas, mācību grāmatas par latviešu literatūras vēsturi un teoriju un vairāk nekā 80 rakstus un recenzijas, kas veltītas Latvijas literatūrai un dramaturģijai. Profesora G. Bībera veikums 1995. gadā novērtēts ar Triju zvaigžņu ordeni, kā arī 2008. gadā ar Kultūras ministrijas balvu par mūža ieguldījumu nacionālās kultūras kopšanā. G. Bībers ir Latvijas Rakstnieku savienības un Latvijas Dramaturģu ģildes biedrs. G. Bībera aizraušanās ir opera, teātris, modernais balets un tautas deja. 2021. gada decembrī profesors svinēs 90 gadu Jubileju.

Gunārs Bībers. Foto: Ieva Salmane, žurnāls "Ir"

MŪŽA BALVA

Gunārs Bībers

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

“Pienākuma pildīšana bez mīlestības pazemo, bet mīlestība bez pienākuma ir vēja zieds.” Šie Gunāra Bībera vārdi pilnībā attiecas uz viņu pašu. Vairāk kā pusgadsimtu darīt darbu, to mīlot. Rakstot, pētot dzimto literatūru, dienu no dienas šo mīlestību un pienākumu ar prieku un pašironiju nododot studentiem. Intuitīvi nošķirot talanta graudus no vienaldzības pelavām. Viedums un gudrība, labestība un vienkāršība valodas mūža garumā. Tāfele, krīts un grāmatas.

DAINA SIRMĀ (*Dzejniece un skolotāja*)

Mūža ieguldījums. Kur gan iegulst izcilā Latvijas Universitātes un Kultūras akadēmijas profesora, literatūrzinātnieka Gunāra Bībera mūžs?

Viņa personības harizmātiskā šarma zelta putekšņiem apputeksnētā doma aizlidojusi, ieligzdojusi audzēkņu simtos vairākās paaudzēs. Kurš cipargalva saskaitīs un izmērīs profesora viņiem izdāvātos smalki strukturētos spārnus un laiktelpā gandrīz septiņdesmit gadu garumā izsētās iedvesmas?

Gunāra Bībera ieguldījums latviešu literatūrā ir pamatīgs kā granīta bluķis mājas pamatos un reizē netverams kā rasa.

Par netveramo es vaicāju Aspazijai: “Kur meklējams Gunāra Bībera mūža ieguldījums?” Aspazija atbild skaidri un gaiši: “Tur, kur stars ar staru liesmās vienojas, tur, kur gars ar garu jūtās satiekas, zemes ilgošanās tur kā migla klīst, mūžam nebeidzama gaismas straume līst.”

Pieļauju, ka profesors, urdīgais pedagogs, nepieņems tik gatavas atbildes un Aspazijai tomēr pārjautās: “Pēc kā gan ilgojas zeme kā migla?”

MŪŽA BALVA

Gunārs Bībers

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĢE (*Literatūrzinātniece*)

Gunārs Bībers ir daudzu skolotājs, kurš atvēris logus uz latviešu literatūru, dramaturģiju, teātri, rosinājis raudzīties gan pašu (latviskās) radītās garīgās kultūras telpas procesos, gan arī plašākā kontekstā – pamanīt to, kas aiz horizonta. Nezaudēt izzināšanas kāri, domāt, analizēt un spriest. Viņš ir erudīta personība ar augstām literāro vērtību prasībām, kur nav vietas acumirkļīgai popularitātei vai diletantismam. Studentiem teicis: “... brīnumu nebūs. Būs, protams, arī interesantais, bet pārsvarā būs darbs.” Līdzās pedagoģiskajam darbam Latvijas Universitātē un Latvijas Kultūras akadēmijā vairāku grāmatu autors, latviešu literatūras vēstures un literatūras teorijas mācību grāmatu līdzautors, publicēti raksti par drāmas teorijas jautājumiem, recenzijas par lugām, pārskati par latviešu dramaturģiju. Teātra kritiķe Silvija Freinberga atzinusi, ka Gunāram Bīberam piemīt pētnieka daba, viņa darbam raksturīgs pamatīgums ar nopietnu analīzi, ar interesantu domu pieteikumiem.

Viņš reiz atzinis, ka latviešu klasiskās dramaturģijas augstākās virsotnes saistās ar harmoniskām un bagātām personībām, kas paceļas pāri savam laikam. Arī Gunārs Bībers daudziem kļuvis par garīgo autoritāti un Latvijas kultūrtelpā spējis savienot vairākas paaudzes. Šodien viņa skolnieki jau paši kļuvuši par skolotājiem, tālāk nesot un paplašinot skolotāja doto starta vērtību kapitālu.

SPECIĀLBALVA «Prozas lasījumi 2020»

Laureāts

Speciālbalva par īpašu veikumu literatūrā 2020. gadā šogad piešķirta festivāla “Prozas lasījumi 2020” komandai rakstnieces Ingas Žoludes vadībā par grandiozu ieguldījumu festivāla norises nodrošināšanā pandēmijas apstākļos, vienojot prozas autorus un lasītājus digitālā vidē. 2020. gadā festivāls norisinājās 25. reizi un pirmo reizi tā vēsturē tas notika tiešsaistes režīmā, nodrošinot daudzveidīgu, ar aktuālām diskusiju tēmām un prozas lasījumiem piesātinātu programmu, sasniedzot vēl plašāku auditoriju un sniedzot iespēju pasākumus klausīties ne tikai tiešraidēs, bet arī tiešsaistē pieejamos video un audio ierakstos. 2020. gada festivāla devīze bija “Rakstnieces balss. Rakstnieka balss”, kas uzsvēra autoru izteiksmes un vārda brīvību, pievēršoties arī politikorektuma, cenzūras un pašcenzūras jautājumiem un aicinot ieklausīties balsu daudzveidībā, kas aizsākas autoru un turpinās lasītāju balsīs.

2020. gada “Prozas lasījumi” programma: www.prozaslasijumi.lv/programma2020

Festivālu “Prozas lasījumi 2020” rakstnieces Inga Žoludes vadībā veidoja dzejniece Ērika Bērziņa, rakstniece un režisore Kristīne Želve, publicitātes vadītāja Elizabete Lukšo-Ražinska, publicitātes un vizuālās koncepcijas autore Una Rozenbauma, komunikāciju speciāliste Elīze Aizpore, māksliniece Kristīne Kazāka, koordinators Didzis Ruicēns, fotogrāfe Krista Saberova, scenogrāfs Valters Kristbergs, skaņu operators Mareks Lācis, video tiešraidēs vadītājs Kristaps un skaņu operators Oliveris Tarvids, studijas darba praktikante Zane Uzuliņa.

Foto: LALIGABA publicitātes attēls

SPECIĀLBALVA

«Prozas lasījumi 2020»

PAR FESTIVĀLU:

“Prozas lasījumi” ir starptautisks literatūras festivāls, kas ik gadu decembra sākumā norisinās Rīgā. To aizsākums meklējams 1977. gadā, organizējot prozas lasījumu pasākumu par godu rakstnieka Andreja Upīša 100. dzimšanas dienai. Prozas lasījumu tradīcija tika turpināta līdz 1993. gadam. Pēc nelielas pauzes lasījumi tika atjaunoti 1995. gadā. Neliela domubiedru grupa, kuras priekšgalā bija Jānis Kalve, Nora Ikstena, Pauls Bankovskis un citi, Andreja Upīša muzejā sarīkoja lasījumu vakaru. Tas uzskatāms par mūsdienās pazīstamā starptautiskā literatūras festivāla “Prozas lasījumi” jauno sākumu. Gadu gaitā festivāls ir pārtapis teju nedēļu garā starptautiskā, starpdisciplinārā pasākumu maratonā, kura laikā bibliotēkās, muzejos, galerijās, kultūrtelpās, kafejnīcās, bāros un arī stacijās, tramvajos un brīvā dabā ar savu jaunāko darbu lasījumiem uzstājas dažādu paaudžu Latvijas rakstnieki un viesautori no Baltijas un citām valstīm. Pēdējos gados festivāls pulcējis ap septiņdesmit dažādu paaudžu autorus no dažādām valstīm. Tā ir unikāla iespēja dzirdēt jaundarbus autoru izpildījumā un iesaistīties diskusijās ar mūsdienu autoriem.

SPECIĀLBALVA

«Prozas lasījumi 2020»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

SABĪNE KOŠEĻEVA (*Rakstniece*)

Jubilejas “Prozas lasījumi” – pēc skaita jau 25. – iemieso ne vien paša literatūras festivāla attīstības un transformācijas kulmināciju, bet arī pērnā gada pasaules notikumu esenci. Brīdī, kad daudz vieglāk būtu bijis atnest ar roku, lasījumus atcelt vai pārceļt uz labākiem laikiem, festivāla organizatori naski un prasmīgi pielāgojās jaunajiem spēles noteikumiem un pēc pilnas programmas dažādās platformās īstenoja to digitāli, šeit un tagad, negaidot labākus laikus. Par to pateicība radošajam un organizatoriskajam kodolam ar kuratori Ingu Žolūdi priekšgalā, ka pandēmijas šļurā tomēr neizpalika ik literātam un literatūras cienītājam dārgs notikums un atskaites punkts. Kas zīmīgi – ar devīzi “Rakstnieces balss. Rakstnieka balss” festivāls pievienojās arī visā pasaulē tik aktuālajam politiskās un radošās vārda brīvības aspektam, kas, iespējams, šādā (ierobežotā) dzīves un darba formātā ir jo skaudrāk izjūtams un saprotams.

NORA IKSTENA (*Rakstniece*)

Divdesmit piecu gadu laikā Prozas Lasījumos pāri visam bija gaidīšanas prieks par tekstiem. Ko jaunu šis decembris atnesīs. Un man jāsaka kā Eliota četros kvartetos – tomēr es atceros – Ingas Ābeles drebošo balsi, Māra Bērziņa “Svina garšu”, kad uzreiz bija skaidrs – top kaut kas liels –, Andra Akmentiņa dzīvespriecīgos stāstus, Regīnas Ezeras prozas augstes performances, Zigmunda Skujiņa džentlmenisko stāstnieka šarmu, Ingas Žoludes prozas pašironiju, Paula Bankovska neticamo prozas darba ikdienu, Andras Neiburgas retos, izcilos stāstus, Jura Zvirgzdiņa, Ineses Zanderes bērnu rītus, iesācēju pasākumus, no kuriem izauga Kristīne Ulberga, Kristīne Želve, Inga Gaile, un vēl daudzus, daudzus citus.

Svinot šo apaļo prozas lasījumu gadskārtu Ķīnas mēra laikā, organizatoru komanda ar Ingu Žolūdi priekšgalā paveica neticamo – tomēr mēs satikāmies un atcerējāmies, un vēl vienu reizi atskārtām – latviešu proza ir dzīva.

INFORMĀCIJAS IZGUVĒ

<https://laligaba.lv/index.php/lv/>

<https://laligaba.lv/index.php/lv/laligaba/par-laligaba>

<https://laligaba.lv/index.php/lv/nominacijas/2021-gads>

<https://laligaba.lv/index.php/lv/lalita-muizniece>

<https://laligaba.lv/index.php/lv/gunars-bibers>

<https://laligaba.lv/index.php/lv/spec-balva-2021>

<https://www.laligaba.lv/index.php/lv/laureati/2021-gads>